

Obiectivul 2

Anatol GREMALSCI

ASIGURAREA ACCESULUI LA ÎNVĂȚĂMÂNTUL GENERAL OBLIGATORIU

Aportul societății civile și al sectorului privat
la atingerea țintelor naționale ale ODM 2
în Republica Moldova

The project is funded by the European Union

37.0:[061.2+334](478)

G 80

Gremalschi, Anatol.

Asigurarea accesului la invatamantul general obligatoriu : Aportul societatii civile si al sectorului privat la atingerea tintelor nationale ale ODM 2 in Republica Moldova / Anatol Gremalschi ; Inst. de Politici Publice, Center for Economic Development, Expert-Grup Independent Think-Tank. - Ch. : Inst. de Politici Publice, 2012 (Tipogr. "Almor-plus"). - 62 p. : tab. - (Seria Obiectivul ; 2, ISBN 978-9975-4415-6-8).

Bibliogr. in notele de subsol. - Apare cu sprijinul financiar al European Union. - 50 ex.

ISBN 978-9975-4414-1-4.

37.0:[061.2+334](478)

G 80

ISBN 978-9975-4414-1-4

Conținutul acestei publicații este responsabilitatea exclusivă a autorului/autoarei, Centrului pentru Dezvoltare Economică, Centrului Analitic "Expert-Grup", Institutului de Politici Publice și nu reflecta neaparat punctul de vedere al Uniunii Europene.

CUPRINS

SUMAR EXECUTIV	3
INTRODUCERE	6
CAPITOLUL 1	
ODM 2 ÎN REPUBLICA MOLDOVA – CADRUL GENERAL	8
CAPITOLUL 2	
ODM 2 – TENDINȚE MAJORE ȘI SITUAȚIA ACTUALĂ ÎN DOMENIU	10
2.1. Învățământul preșcolar.....	10
2.2. Învățământul primar	12
2.3. Învățământul gimnazial	14
2.4. Constrângerile cu care se confruntă învățământul general obligatoriu.....	15
2.5. Măsuri de ameliorare a situației în învățământul secundar general	16
2.6. Rata de alfabetizare.....	18
CAPITOLUL 3	
ROLUL SOCIETĂȚII CIVILE ÎN ATINGEREA ODM 2	20
3.1. Cartografierea organizațiilor societății civile active în domeniul ODM 2	20
3.2. Cunoașterea agendei internaționale și naționale de dezvoltare.....	23
3.3. Promovarea și susținerea politicilor publice relevante pentru ODM 2	24
3.4. Prestarea de servicii	25
3.5. Sensibilizare și informare.....	27
3.6. Rolul de model	29
3.7. Contribuția organizațiilor societății civile la schimbare.....	31
CAPITOLUL 4	
ROLUL SECTORULUI PRIVAT ÎN ATINGEREA ODM 2	38
4.1. Cartografierea sectorului privat din Republica Moldova	38
4.2. Cunoașterea agendei internaționale și naționale de dezvoltare.....	40
4.3. Externalități sociale pozitive	42
4.4. Filantropie și sponsorizări	46
4.5. Contribuții la dezvoltarea comunitară	48
4.6. Extinderea practicilor de responsabilitate socială corporativă	51
4.7. Consolidarea parteneriatelor dintre companiile private, organizațiile societății civile și autorități	55
CAPITOLUL 5	
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	58
ANEXE	
Anexa 1. Lista organizațiilor societății civile incluse în studiu.....	63
Anexa 2. Lista companiilor private incluse în studiu	64

LISTA TABELELOR

Tabelul 1. Instituții preșcolare	10
Tabelul 2. Încadrarea copiilor în învățământul preșcolar	11
Tabelul 3. Ratele de cuprindere în învățământul primar	13
Tabelul 4. Ratele de cuprindere în învățământul gimnazial	14
Tabelul 5. Ratele brute de cuprindere în învățământul general obligatoriu	15
Tabelul 6. Rata alfabetizării.....	18
Tabelul 7. Organizații necomerciale după forma juridică de organizare.....	20
Tabelul 8. Organizații necomerciale ce conțin în denumirea lor termeni, relevanți pentru ODM 2	20
Tabelul 9. Organizații neguvernamentale, activitățile cărora sunt relevante pentru ODM 2..	21
Tabelul 10. Caracteristica generală a grupului de organizații neguvernamentale incluse în studiu	22
Tabelul 11. Nivelul de cunoaștere de către organizațiile societății civile a documentelor cu privire la prioritățile de dezvoltare și a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului.....	23
Tabelul 12. Caracteristica generală a grupului de companii private incluse în studiu.....	39
Tabelul 13. Nivelul de cunoaștere de către companiile private a documentelor cu privire la prioritățile de dezvoltare și a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului.....	41
Tabelul 14. Distribuția muncii copiilor după elemente componente și categorii de vârstă ...	43
Tabelul 15. Domeniile de implementare a programelor sociale de către unele întreprinderi ce au aderat la Pactul Global ONU.....	52
Tabelul 16. Motivele invocate de antreprenori privind elaborarea și publicarea rapoartelor sociale.....	54

LISTA STUDIILOR DE CAZ

Caseta 1. Promovarea și susținerea procesului de implementare a modelului de școli prietenoase copilului	26
Caseta 2. Comunități școlare în acțiune: Crearea condițiilor pentru persistarea în școală a elevilor din familiile social-vulnerabile	28
Caseta 3. Sensibilizare și informare în scopul asigurării drepturilor copiilor la educație	30
Caseta 4. Practici de extindere a educației incluzive, promovate de organizațiile societății civile.....	32
Caseta 5. Rolul parteneriatelor în modernizarea educației preșcolare și a învățământului primar	34
Caseta 6. „Pas cu pas, copiii romi pot reuși” – un proiect regional cu impact la scară întregii țări.....	36
Caseta 7. Eforturi ale patronilor agricoli din Republica Moldova în combaterea muncii copilului.....	44
Caseta 8. Activități filantropice și de sponsorizare în ajutorul copiilor și elevilor.....	47
Caseta 9. Contribuții la dezvoltarea comunitară – Proiectul “Noi apreciem inteligența”	49
Caseta 10. Activități de susținere a educației prin programe de responsabilitate socială.....	52

SUMAR EXECUTIV

Țara noastră a depus mai multe eforturi pentru realizarea sarcinilor **ODM 2** “Asigurarea accesului universal la învățământul general obligatoriu”, care prevăd majorarea ratei de înmatriculare în învățământul general obligatoriu, majorarea ratei de încadrare în programele preșcolare și reducerea discrepanțelor dintre regiunile rurale și cele urbane, dintre grupurile dezavantajate și cele cu venituri medii, menținerea ratelor de alfabetizare. În pofida eforturilor depuse, cu excepția învățământului preșcolar, în care au fost înregistrate progrese semnificative, evoluția situației din învățământul primar și cel gimnazial a fost mai puțin reușită.

Scopul studiului constă în analiza contribuției organizațiilor societății civile și a sectorului privat la atingerea Țintelor naționale ale **ODM 2** în Republica Moldova, identificarea constrângerilor cu care se confruntă organizațiile neguvernamentale și companiile private în desfășurarea activităților relevante pentru **ODM 2** și elaborarea de recomandări, orientate spre facilitarea și extinderea colaborării dintre autorități, sectorul asociativ și sectorul privat în asigurarea accesului universal la învățământul preșcolar și general obligatoriu.

Metodologia studiului a inclus analiza rapoartelor elaborate de către autorități, partenerii de dezvoltare, organizațiile societății civile și companiile private și interviuri aprofundate cu reprezentanții acestor instituții. Procesul de elaborare a studiului a fost ghidat de către un grup (cluster) de îndrumare, format din reprezentanți ai autorităților centrale, partenerilor de dezvoltare, organizațiilor internaționale, organizațiilor societății civile, agenților economici și consultanți independenți.

Din cele circa 6.400 de organizații ale societății civile, înregistrate de către Ministerul Justiției, circa 500, ce constituie aproximativ 8% din numărul total de organizații înregistrate, și-au declarat intenția de a desfășura activități relevante pentru realizarea **ODM 2** în Republica Moldova. În profil teritorial, majoritatea organizațiilor neguvernamentale ce desfășoară activități relevante **ODM 2** sunt concentrate în Chișinău și în centrele raionale, în localitățile rurale activând doar 13% din numărul total de organizații neguvernamentale.

Principalele direcții de activitate a organizațiilor societății civile în atingerea Țintelor naționale ale **ODM 2** sunt participarea directă la elaborarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici educaționale, prestarea de servicii relevante pentru **ODM 2**, sensibilizarea și informarea factorilor de decizie și a opiniei publice, extinderea educației incluzive, implicarea cât mai largă a părinților și a comunităților locale, ajutorarea elevilor cu necesități educaționale speciale și a copiilor aflați în situații dificile.

Un rol important în ameliorarea situației și promovarea schimbării în învățământul preșcolar, primar și gimnazial îl au relațiile de parteneriat, stabilite de către organizațiile societății civile cu ceilalți actori, care sunt activi în domeniile relevante pentru **ODM 2**: autoritățile publice centrale și locale, organizațiile internaționale, partenerii de dezvoltare și agenții economici. În general, aceste relații sunt bine dezvoltate, însă parteneriatele dintre organizațiile societății civile și agenții economici mai necesită extinderi substanțiale.

Principalele constrângeri cu care se confruntă organizațiile societății civile în atingerea Țintelor naționale ale **ODM 2** sunt următoarele: irelevanța și, uneori, caracterul declarativ al unor documente de politici; persistența în interacțiunea dintre organizațiile societății civile și organele administrației

Asigurarea accesului la învățământul general obligatoriu

Obiectivul 2

publice a mai multor elemente de formalism; lipsa în documentele de politici educaționale a unor prevederi explicite referitoare la extinderea proceselor participative și externalizarea serviciilor; ponderea scăzută a emisiunilor cu caracter social în mass media publică și, cu atât mai mult, în cea privată; tirajele modeste ale publicațiilor tipărite destinate părinților și copiilor. Faptul că un anumit tip de organizații neguvernamentale, și anume, asociațiile de părinți, sunt implicate în activități de colectare de la elevi a mijloacelor financiare destinate stimulării cadrelor didactice descurajează cuprinderea în învățământ a copiilor ce provin din familiile social-vulnerabile și afectează reputația întregului sector asociativ.

Recomandările studiului referitoare la extinderea rolului organizațiilor societății civile în atingerea Țintelor naționale ale **ODM 2** includ: consolidarea sectorului asociativ în localitățile rurale; implicarea mai largă a organizațiilor neguvernamentale în activitățile de identificare a copiilor neșcolarizați și de ajutorare a copiilor aflați în situații dificile; mobilizarea comunităților în prevenirea absenteismului și abandonului școlar. Se recomandă ca organele administrației publice centrale și locale să implementeze cât mai urgent externalizarea serviciilor educaționale, fapt ce ar permite organizațiilor societății civile să realizeze o gamă mult mai variată de activități orientate spre atingerea **ODM 2**.

În scopul unei cunoașteri mai profunde a documentelor internaționale și a celor naționale cu privire la prioritățile de dezvoltare și a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului, organizațiile societății civile ar trebui să colaboreze mai strâns cu partenerii de dezvoltare și să depună mai multe eforturi pentru mediatizarea acestora atât în rândul propriilor membri, cât și în rândul publicului larg.

Gradul de implicare a sectorului privat în activitățile ce au drept scop atingerea Țintelor **ODM 2** în Republica Moldova este determinat, în mare măsură, de perceperea importanței educației de către cetățenii acestei țări, care consideră că în educație situația este relativ bună și, implicit, nu necesită intervenții la nivel de sistem. În consecință, majoritatea companiilor private își planifică activitățile relevante pentru **ODM 2** în baza unor rugăminți concrete, formulate de către cetățeni, comunități și instituții de învățământ sau în baza unor sugestii formulate explicit de către autorități.

Companiile private din Republica Moldova susțin educația prin activități de filantropie și sponsorizări, contribuții la dezvoltarea comunitară, externalități sociale pozitive. Deși întreprinderile private mici și mijlocii au cea mai mare pondere în numărul total de întreprinderi, activitățile de rezonanță în domeniile relevante pentru **ODM 2**, cu excepția celor de caritate, sunt desfășurate în mod sistematic doar de întreprinderile mari, în special de cele cu participare străină și acoperire națională.

Sectorul privat contribuie la reducerea neșcolarizării, absenteismului și abandonului școlar prin combaterea muncii copilului, fenomen reprobabil, caracteristic, în principal, pentru localitățile rurale din Republica Moldova. Participarea companiilor private la dezvoltarea comunitară se efectuează, prin inițierea și participarea angajaților acestor companii în diverse activități de susținere a instituțiilor de învățământ și a familiilor aflate în situații dificile, prin contribuții la elaborarea strategiilor și a planurilor comune de acțiuni, mobilizarea angajaților și a familiilor lor în activitățile comunitare de voluntariat, susținerea campaniilor de informare și sensibilizare, crearea de noi servicii destinate să amelioreze situația din domeniul educației.

Urmând practica companiilor transnaționale, companiile private din Republica Moldova, în special cele mari și cele cu participare străină, au demarat procesele de modernizare a businessului prin elaborarea și implementarea programelor de responsabilitate socială. În cadrul parteneriatelor cu autoritățile publice și organizațiile societății civile, companiile private contribuie la susținerea financiară

a activităților de organizare a evenimentelor de interes public, oferă mijloace financiare și materiale pentru susținerea activităților de filantropie și sponsorizări, mobilizează angajații la activitățile de responsabilitate socială.

În activitățile de susținere a educației, sectorul privat din Republica Moldova se confruntă cu anumite constrângeri. În opinia reprezentanților companiilor private, aceste constrângeri sunt următoarele: imperfecțiunea cadrului normativ-juridic ce reglementează activitățile de responsabilitate socială a businessului; perceperea de către mai mulți cetățeni și factori de decizie a filantropiei și a sponsorizărilor ca fiind activități voalate de reclamă; lipsa unei viziuni comune a autorităților, societății civile și a sectorului privat asupra căilor de soluționare a problemelor cu care se confruntă educația, posibilitățile materiale și financiare limitate ale companiilor mici și mijlocii, nivelul redus de diseminare în rândul companiilor private a documentelor naționale și a celor internaționale referitoare la prioritățile de dezvoltare și a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului.

Principalele recomandări referitoare la creșterea contribuției sectorului privat în atingerea Țintelor naționale ale **ODM 2** includ: actualizarea cadrului normativ-juridic ce reglementează activitățile de business prin includerea unor stipulări explicite referitoare la responsabilitatea socială; promovarea cât mai intensă, în special, în rândul companiilor private mici și mijlocii a documentelor naționale și a celor internaționale referitoare la prioritățile de dezvoltare și Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului; extinderea abordărilor și modelelor de bună practică de combatere a muncii copilului, în special, în rândul fermierilor și întreprinzătorilor mici din localitățile rurale; sensibilizarea patronilor și a liderilor companiilor mici și mijlocii în domeniile ce țin de contribuția sectorului privat la dezvoltarea comunitară, în special, în domeniile ce țin de școlarizarea și prevenirea abandonului școlar.

Parteneriatele dintre companiile private, organizațiile societății civile și autorități ar trebui să se bazeze pe o agendă comună de acțiuni, care ar oferi tuturor actorilor posibilități maxime de a-și valorifica capacitățile inerente: entuziasm, flexibilitate și potențial uman în cazul organizațiilor societății civile; compasiune, resurse umane și materiale în cazul companiilor private; împuternicirile de a reglementa, organiza și asigura funcționarea sistemului de învățământ în cazul autorităților și instituțiilor de stat.

INTRODUCERE

Republica Moldova, alături de alte 191 de state ale lumii, s-a angajat să atingă până în anul 2015 Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (ODM). În anul 2004, țara noastră, pornind de la realitățile existente atunci, în baza obiectivelor internaționale, și-a stabilit obiectivele naționale. Republica Moldova și-a asumat următoarele Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului:

1. Reducerea sărăciei extreme și a foametei;
2. Asigurarea accesului universal la învățământul general obligatoriu;
3. Promovarea egalității de gen și împuternicirea femeilor;
4. Reducerea mortalității infantile;
5. Îmbunătățirea sănătății materne;
6. Combaterea HIV/SIDA, a tuberculozei și a altor maladii;
7. Asigurarea durabilității mediului;
8. Crearea parteneriatului global pentru dezvoltare.

Fiind formulate ca sarcini concrete și ținte cuantificabile, obiectivele naționale au fost incluse în principalele documente de politici, aprobate și implementate de către țara noastră pe parcursul ultimilor opt ani: Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (2004-2007), Strategia națională de dezvoltare pe anii 2008-2011, Strategia națională de dezvoltare a Republicii Moldova 2012-2020, circa 30 de strategii și programe sectoriale.

Conform rapoartelor publicate între anii 2005 și 2010 de către Guvernul Republicii Moldova, țara noastră a înregistrat anumite progrese în atingerea țintelor naționale ale ODM, în special, în reducerea sărăciei extreme, promovării egalității de gen și împuternicirea femeilor, reducerea mortalității infantile, îmbunătățirea sănătății materne, extinderii ariilor protejate de stat, creării parteneriatelor de dezvoltare. Evoluția indicatorilor din domeniul învățământului, a combaterii HIV/SIDA și TBC și a accesului la infrastructura de salubritate corespunzătoare a fost mai puțin reușită.

O îmbunătățire semnificativă a situației atât în domeniile în care deja au fost înregistrate anumite progrese, cât și cele în care evoluția a fost mai puțin reușită, poate fi asigurată prin extinderea rolului organizațiilor societății civile și a sectorului privat în elaborarea și implementarea politicilor publice relevante pentru atingerea țintelor naționale ale ODM. După cum se subliniază în Agenda de acțiuni de la Accra (2008)¹, Principiile de la Istanbul pentru dezvoltarea efectivă a organizațiilor societății civile (2009)², Declarația de la Bussan (2011)³ și Cadrul Internațional al Organizațiilor Societății Civile pentru Eficacitatea Dezvoltării (2011)⁴, crearea unor parteneriate de dezvoltare mai efective și mai incluzive, aprofundarea cooperării cu organizațiile societății civile și a sectorului privat, deschide noi oportunități și are o contribuție decisivă la realizarea cu succes a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului.

Scopul studiului constă în analiza contribuției organizațiilor societății civile și a sectorului privat la atingerea țintelor naționale ale **ODM 2** în Republica Moldova, identificarea constrângerilor cu care se confruntă organizațiile neguvernamentale și companiile private în desfășurarea activităților relevante pentru **ODM 2** și elaborarea de recomandări, orientate spre facilitarea și extinderea colaborării

1 Accra Agenda for Actions, 3rd High Level Forum on Aid Effectiveness, September 2-4, 2008, Accra, Ghana

2 Istanbul CSO Development Effectiveness Principles, Open Forum's Global Assembly in Istanbul, September 28-30, 2010

3 Busan Partnership for Effective Development Co-operation. Fourth High Level Forum on Aid Effectiveness, Busan, Republic of Korea, 29 November – 1 December 2011

4 The Second Global Assembly, Open Forum for CSO development effectiveness, Siem Reap, Cambodia, June 28-30, 2011

dintre autorități, sectorul asociativ și sectorul privat în asigurarea accesului universal la învățământul preșcolar și general obligatoriu.

Metodologia studiului a inclus analiza rapoartelor elaborate de către autorități, partenerii de dezvoltare, organizațiile societății civile și companiile private și interviuri aprofundate cu reprezentanții acestor instituții. Interviurile aprofundate au fost realizate în baza unor chestionare special elaborate în acest scop. Procesul de elaborare a studiului a fost ghidat de către un grup (cluster) de îndrumare, format din reprezentanți ai autorităților centrale, partenerilor de dezvoltare, organizațiilor internaționale, organizațiilor societății civile, agenților economici și consultanți independenți.

Studiul este structurat în cinci capitole. În Capitolul 1 este prezentată formularea **ODM 2** în context național. În Capitolul 2 este dată o descriere succintă a situației actuale în realizarea **ODM 2** în Republica Moldova, sunt enumerate constrângerile cu care se confruntă învățământul general obligatoriu și măsurile preconizate de ameliorare a situației în acest sector al educației. În Capitolul 3 este analizat rolul societății civile în atingerea țintelor naționale ale **ODM 2**, accentul punându-se pe identificarea bunelor practici și a activităților ce contribuie la schimbare. Capitolul 4 este dedicat analizei rolului companiilor private în atingerea țintelor **ODM 2** prin prisma participării la dezvoltarea comunitară și extinderii practicilor de responsabilitate socială. În Capitolul 5 sunt formulate constatările ce derivă din analiza situației actuale din Republica Moldova și principalele recomandări ale studiului.

Sperăm că rezultatele studiului vor fi de un real folos pentru autoritățile publice, partenerii de dezvoltare, organizațiile neguvernamentale și companiile private, care desfășoară activități în domeniile învățământului preșcolar și general obligatoriu, ajutorării copiilor și familiilor aflate în dificultate, extinderii practicilor de educație incluzivă, asigurării accesului copiilor la o educație de calitate.

CAPITOLUL 1.

ODM 2 ÎN REPUBLICA MOLDOVA – CADRUL GENERAL

Este cunoscut faptul, că la nivel internațional Obiectivul de Dezvoltare a Mileniului în domeniul educației constă în realizarea accesului universal la educația primară. Pornind însă de la situația existentă între anii 2001-2004 în sistemul educațional din țara noastră, Guvernul Republicii Moldova, în baza concluziilor unui amplu proces de consultări publice, a stabilit pentru Republica Moldova obiectivul educațional, sarcinile și indicatorii respectivi după cum urmează:¹

Obiectivul	Realizarea accesului universal la învățământul gimnazial.
Sarcina	Asigurarea posibilităților pentru toți copiii de a frecventa gimnaziul.
Ținta	Majorarea cotei de înmatriculare în învățământul gimnazial de la 88% în 2002 până la 88,9% în 2006, până la 93,8% în 2010 și până la 100% în 2015.

Indicatorii de monitorizare

- ♦ Cota netă de înmatriculare în învățământul gimnazial.
- ♦ Ponderea copiilor care, fiind înscriși în clasa I, absolvesc gimnaziul.
- ♦ Nivelul științei de carte la persoanele de 15-24 de ani.
- ♦ Gradul de cuprindere a copiilor în instituțiile preșcolare.

Analiza evoluției ulterioare a sectorului educațional din Republica Moldova și a acțiunilor întreprinse de guvernare în scopul realizării Obiectivului de Dezvoltare a Mileniului în domeniul educației a relevat anumite constrângeri, principalele dintre acestea fiind:

- ratele joase de încadrare a copiilor în programele preșcolare, cauzele principale fiind lipsa instituțiilor preșcolare în localitățile rurale mici, închiderea mai multor instituții preșcolare din cauza numărului mic de copii, insuficiența de mijloacele financiare;
- nivelul de pregătire a copiilor pentru școală nu mai corespundea cerințelor unui învățământ modern chiar și în cazurile în care ei frecventau o instituție preșcolară;
- persistența tendințelor de scădere a ratelor de cuprindere în învățământul general obligatoriu, în special, în cel gimnazial;
- calitatea învățământului general obligatoriu nu a manifestat tendințe de ameliorare, asigurarea didactică și metodele de predare-învățare-evaluare fiind, în mare parte, depășite.

Aceste constrângeri au impus necesitatea de a actualiza Obiectivul de Dezvoltare a Mileniului în domeniul educației, formularea revizuită a acestuia fiind inclusă în Strategia Națională de Dezvoltare pe anii 2008-2011. Fiind aprobată prin lege, în cazul Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului, Stra-

¹ Primul Raport Național "Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului în Republica Moldova". Aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 288 din 15 martie 2005, publicat în Monitorul Oficial nr. 45-50 din 25 martie 2005

tegia Națională de Dezvoltare pe anii 2008-2011 stabilește următorul obiectiv educațional, sarcini și indicatori de monitorizare:²

În ansamblu, revizuirea Obiectivului de Dezvoltare a Mileniului în domeniul educației a permis Republicii Moldova includerea în activitățile de modernizare a unui nivel important al educației – învă-

Obiectivul Realizarea accesului universal la învățământul general obligatoriu (clasele I-IX).
Sarcini

- ◆ Asigurarea posibilităților pentru toți copiii de a frecventa învățământul general obligatoriu.
- ◆ Menținerea ratei de alfabetizare la persoanele în vârstă de 15-24 ani la nivelul de 99,5%.

Ținte

- ◆ Majorarea ratei brute de înmatriculare în învățământul general obligatoriu de la 94,1 % în 2002 la 95 % în 2010 și până la 98 % în 2015.
- ◆ Majorarea ratei de încadrare în programele preșcolare pentru copiii de 3-6 ani de la 41,3% în 2002 la 75% în 2010 și până la 78% în 2015, iar pentru copiii de 6-7 ani – de la 66,5% în 2002 la 95 % în 2010 și până la 98% în 2015, precum și reducerea cu mai puțin de 5 % a discrepanțelor dintre regiunile rurale și cele urbane, dintre grupurile dezavantajate și cele cu venituri medii.

Indicatorii de monitorizare:

- ◆ Rata brută de înmatriculare în învățământul general obligatoriu.
- ◆ Rata abandonului școlar.
- ◆ Ponderea copiilor care, fiind înscriși în clasa I, absolvest învățământul general obligatoriu.
- ◆ Gradul de încadrare a copiilor în instituțiile preșcolare.
- ◆ Rata copiilor înmatriculați în clasa I care au fost încadrați în programe de educație preșcolară.
- ◆ Rata alfabetizării.

țământul preșcolar, care are un rol decisiv în creșterea eficienței și ameliorarea calității învățământului primar și a celui gimnazial.

Menționăm faptul, că în cazul Republicii Moldova atât formularea **ODM 2**, cât și stabilirea unor sarcini și indicatori relevanți de monitorizare a modului de atingere a acestora, a fost și mai rămâne subiect de discuții³. Aceste discuții se referă atât la nivelurile de învățământ (preșcolar, primar și gimnazial), care ar trebui să fie prioritare anume pentru Republica Moldova, cât și la stabilirea principalilor indicatori de monitorizare. În opinia unor experți, înlocuirea ratelor nete de cuprindere în învățământ cu ratele brute, valorile cărora sunt mai “prezentabile”, a fost făcută sub influența unor factori de conjunctură politică.

² Strategia Națională de Dezvoltare pe anii 2008-2011. Aprobata prin Legea nr. 295 din 21 decembrie 2007, publicată în Monitorul Oficial nr. 18-20 din 29 ianuarie 2008

³ Al Doilea Raport cu privire la Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului. Guvernul Republicii Moldova. Chișinău, 2010

CAPITOLUL 2.

ODM 2: TENDINȚE MAJORE ȘI SITUAȚIA ACTUALĂ ÎN DOMENIU

2.1. Învățământul preșcolar

În scopul atingerii Țintelor stabilite de Obiectivul de Dezvoltare “Realizarea accesului universal la învățământul general obligatoriu (clasele I-IX)” în domeniul educației și dezvoltării timpurii a copilului, autoritățile Republicii Moldova au întreprins măsuri energice în vederea modernizării rețelei de instituții preșcolare, diversificarea programelor de educație preșcolară, asigurarea instituțiilor preșcolare cu materiale didactice și cadre calificate.

Conform datelor statistice, în anul școlar 2010/2011, în țară activau 1381 de grădinițe, cu un număr de circa 12 mii de educatori și 760 de surori medicale. Numărul de copii încadrați în instituțiile și programele de învățământ preșcolar a fost de circa 130 de mii, ce constituia circa 80% din numărul total de copii de vârstă preșcolară. S-au extins și practicile de educație incluzivă, instituțiile preșcolare fiind frecventate de circa 2150 de copii cu necesități speciale. Datorită măsurilor întreprinse de autoritățile centrale și cele locale, în strânsă colaborare cu comunitățile, societatea civilă și partenerii de dezvoltare, numărul instituțiilor preșcolare și a copiilor care frecventează aceste instituții a fost în creștere.

Tabelul 1.
Instituții preșcolare

	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011
Instituții preșcolare	1305	1334	1349	1362	1381
Copii	116239	120111	123903	125981	130041
Rata de încadrare în învățământul preșcolar	70,1%	72,6%	74,4%	76,6%	77,1%

Sursa: Raport cu privire la activitatea Ministerului Educației în anul 2011. Aprobat prin Hotărârea Colegiului Ministerului Educației nr. 4.1 din 26 ianuarie 2012 // www.edu.md

Un rol important în pregătirea copiilor către școală l-a avut creșterea numărului de grupe pregătitoare și numărul de copii înscriși în aceste grupe. Astfel, în anul 2011 în instituțiile de învățământ activau 1543 de grupe pregătitoare, cu 60 de grupe mai mult decât în anul 2007. A crescut și numărul de copii care frecventează aceste grupe, până la circa 31 de mii în anul 2011. Însă, această creștere s-a înregistrat, în ansamblu, doar în localitățile urbane, în cele rurale numărul de grupe pregătitoare fiind în scădere.

Principalele acțiuni, întreprinse de autorități în scopul modernizării învățământului preșcolar și atingerii Țintelor stabilite în cadrul ODM 2, sunt:

- a) implementarea în instituțiile preșcolare a unor programe flexibile de lucru de 4, 6, 9, 10 sau 12 ore pe zi;

- a) complementar la serviciile educaționale standard, au fost dezvoltate și implementate servicii de tip nou – psihologic, de dezvoltare fizică, psihosocială (dans, șah, computer, limbi străine etc.);
- a) extinderea și dezvoltarea modelului de educație timpurie individualizată, susținut de UNESCO, UNICEF și FISM, care oferă servicii educaționale copiilor din familii vulnerabile;
- a) elaborarea curriculumului preșcolar, standardelor educaționale, standardelor profesionale și a ghidurilor de implementare, a materialelor didactice;
- a) formarea continuă a cadrelor de conducere, educatorilor, medicilor, asistenților sociali, funcționarilor publici și a persoanelor de demnitate publică, responsabili de educație;
- a) reabilitarea instituțiilor preșcolare și crearea de Centre Comunitare în localitățile în care nu existau grădinițe de copii;
- a) dotarea grădinițelor de copii cu cărți, jucării, jocuri didactice, mobilier etc.

Un rol important în realizarea acestor activități i-a revenit Proiectului „Educație Pentru Toți – Inițiativa de acțiune Rapidă”, care a demarat în anul 2006 și a fost implementat de către Ministerul Educației în cooperare cu Banca Mondială, ca administrator de grant, și UNICEF, ca agenție de coordonare.

Datorită măsurilor întreprinse în domeniul învățământului preșcolar, Republica Moldova a înregistrat un progres semnificativ, indicatorii de monitorizare a **ODM 2** în domeniul învățământului preșcolar fiind în creștere.

Tabelul 2.
Încadrarea copiilor în învățământul preșcolar

Denumirea indicatorului	2006	2007	2008	2009	2010	Ținte ODM 2 pentru învățământul preșcolar	
						2010	2015
Gradul de încadrare a copiilor în instituții preșcolare	52,1	54,0	55,7	56,2	57,1	-	-
– urban	67,98	69,43	71,68	71,84	73,2		
– rural	43,35	45,23	46,58	47,20	47,7		
Rata brută de cuprindere în învățământul preșcolar, a copiilor de vârstă 3-6 ani	70,1	72,6	74,4	75,5	77,1	75,00	78,00
– urban	87,20	88,80	90,80	91,90	94,5		
– rural	61,00	63,60	65,20	66,10	67,1		
Rata de cuprindere a copiilor de 6-7 ani în învățământ indiferent de nivelul în care studiază	90,3	91,0	91,1	93,8	93,1	95,00	98,00
– urban		100,2	102,3	106,1	105,9		
– rural		86,0	85,0	87,1	85,8		
– fete		90,3	90,8	93,7	94,1		
– băieți		91,5	91,4	93,8	92,2		

Sursa: Indicatorii revizuiți privind Obiectivele Dezvoltării Mileniului. Biroul Național de Statistică. www.statistica.md, accesat pe 14 iulie 2012

În anul 2010, rata brută de cuprindere în învățământul preșcolar a copiilor de vârstă 3-6 ani era de 77,1%, valoare ce depășește ținta de 75,0%, stabilită pentru anul respectiv în **ODM 2**.

În cazul copiilor de 6-7 ani progresele înregistrate sunt mai modeste, ținta stabilită pentru anul 2010 nefiind atinsă. O anumită creștere în ratele de cuprindere în învățământ a copiilor de această vârstă este asigurată doar de progresele înregistrate în mediul urban, în mediul rural evoluția acestui indicator fiind una sinuoasă.

Principalele obstacole cu care în prezent se mai confruntă educația preșcolară sunt:¹

- ♦ lipsa grădinițelor în 230 de localități;
- ♦ circa 80% din grădinițe necesită reparații capitale;
- ♦ circa 65% din instituțiile preșcolare necesită dotări;
- ♦ circa 65% educatori au nevoie de formare continuă;
- ♦ practicile educaționale incluzive nu sunt instituționalizate la nivel național;
- ♦ insuficiență acută de materiale didactice, în special cele destinate părinților și copiilor;
- ♦ lipsa în instituțiile preșcolare mobilierului ce ar corespunde în deplină măsură particularităților de vârstă ale copiilor;
- ♦ lipsa unui sistem de elaborare și de asigurare a instituțiilor preșcolare cu jocuri didactice și jucării;
- ♦ norme sanitaro-igienice depășite de timp.

În scopul depășirii acestor obstacole și realizarea în volum deplin a sarcinilor stabilite în **ODM 2**, guvernarea Republicii Moldova preconizează extinderea în continuare a serviciilor de educație și dezvoltare timpurie a copilului și ameliorarea calității acestora, asigurarea metodică-didactică și tehnico-materială a instituțiilor preșcolare.² Activitățile preconizate vizează realizarea reformei instituționale prin crearea alternativelor educaționale, instituirea unor servicii educaționale viabile și cost-eficiente în localitățile care în prezent nu dispun de astfel de servicii, crearea alternativelor educaționale comunitare și instituirea de servicii de asistență socio-psiho-pedagogică a familiilor cu copii mici, elaborarea și realizarea de programe sociale complexe de ajutorare a copiilor defavorizați.

2.2. Învățământul primar

Învățământul primar este realizat în școlile primare propriu-zise, numărul cărora este foarte mic și în clasele primare din componența gimnaziilor, școlilor medii și liceelor. Astfel, în anul de studii 2010/2011, în Republica Moldova activau doar 85 de școli primare, cu un număr de 10,7 mii de elevi, pe când numărul de elevi din clasele primare din toate instituțiile de învățământ era de circa 138,4 mii.³

Prin urmare, datele statistice referitoare doar la învățământul primar, în special cele ce țin de administrarea și finanțarea sistemului educațional, nu pot fi defalcate din datele referitoare la instituțiile de învățământ general în ansamblu. În schimb, organele de specialitate ale administrației publice centrale dețin informații complete referitoare la numărul de copii și ratele de înrolare în învățământul primar.

1 Raport cu privire la activitatea Ministerului Educației în anul 2011. Aprobă prin Hotărârea Colegiului Ministerului Educației nr. 4.1 din 26 ianuarie 2012 // www.edu.md

2 Strategia consolidată de dezvoltare a învățământului pentru anii 2011-2015. Aprobă prin ordinul Ministerului Educației nr. 849 din 29.11.2010

3 Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2011. Biroul Național de Statistică. Chișinău, 2011

În general, înrolarea în învățământul primar și calitatea instruirii la această treaptă de învățământ depinde, în mare măsură, de pregătirea copiilor pentru școală. După cum a fost menționat și mai sus, autoritățile Republicii Moldova au depus eforturi considerabile în scopul extinderii învățământului preșcolar, fapt ce a dus la o creștere semnificativă a ratei copiilor înmatriculați în clasa I, care au fost încadrați în programe de educație preșcolară. Astfel, dacă în anul 2002 această rata era doar de 66,5%, în anul 2010 ea a atins valoarea de 97,7%. Mai mult ca atât, practic au fost înlăturate discrepanțele dintre mediul rural și cel urban, în anul 2010 ratele respective fiind de 97,8% în mediul rural și 97,4% în mediul urban.⁴

Prin urmare, în cazul copiilor cuprinși în învățământul primar, au fost create toate premisele ca ei să beneficieze de o educație de calitate. În schimb, încadrarea tuturor copiilor în învățământul primar reprezintă pentru Republica Moldova o problemă mult mai complexă. Astfel, conform datelor statistice disponibile, ratele de înrolare în învățământul primar practic stagnează, în anul 2011 rata brută fiind de 93,8%, iar cea netă – de 87,9%.

Tabelul 3.
Ratele de cuprindere în învățământul primar

	2007	2008	2009	2010	2011	Ținte ODM 2 pentru învățământul general obligatoriu	
						2010	2015
Brut	94,0	93,6	93,5	93,6	93,8	95,0	98,0
– fete	93,0	92,7	93,3	93,2	93,7		
– băieți	95,0	94,4	93,7	94,0	93,9		
– urban	100,9	101,6	102,4	104,0	105,0		
– rural	90,5	89,4	88,9	88,0	87,5		
Net	87,7	87,5	87,6	87,8	87,9	-	-
– fete	86,9	86,8	87,4	87,1	87,6		
– băieți	88,5	88,2	87,8	88,5	88,2		
– urban	94,0	94,9	95,4	97,3	98,2		
– rural	84,5	83,7	83,5	82,7	82,2		

Sursa: Educația în Republica Moldova. Publicație statistică 2011/2012. Biroul Național de Statistică. Chișinău, 2012

Deși în ultimii ani au fost depuse eforturi semnificative pentru identificarea cauzelor neșcolarizării și perfecționarea mecanismelor de evidență și de școlarizare a copiilor atât în învățământul primar, cât și în cel secundar general obligatoriu, până în prezent nu au fost formulate opinii oficiale definitive,⁵ ce ar explica evoluția nefavorabilă a ratelor de cuprindere în învățământul primar.

Pornind de la importanța învățământului primar în formarea copilului ca personalitate liberă și creativă, la dezvoltarea capacităților intelectuale, a deprinderilor trainice de citit, scris și calcul, la dezvoltarea aptitudinilor de comunicare, unii experți consideră că Republica Moldova ar trebui să-și formuleze ținte explicite referitoare la cuprinderea copiilor în învățământul primar, iar metodologiile de monitorizare a progresului în acest sub-sector important al educației să devină compatibile cu cele internaționale.

⁴ Indicatorii revizuiți privind Obiectivele Dezvoltării Mileniului. Biroul Național de Statistică. www.statistica.md, accesat pe 14 iulie 2012

⁵ Cu excepția argumentelor referitoare la înlocuirea în documentele de politici a ratelor nete de cuprindere în învățământ cu ratele brute (vezi "Al Doilea Raport cu privire la Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului. Guvernul Republicii Moldova. Chișinău, 2010, pagina 33" și "Raportul cu privire la activitatea Ministerului Educației în anul 2011. Aprobat prin Hotărârea Colegiului Ministerului Educației nr. 4.1 din 26 ianuarie 2012, paginile 6-7")

2.3. Învățământul gimnazial

Învățământul gimnazial este realizat în clasele V-IX ale gimnaziilor propriu-zise și în clasele respective din componența școlilor medii și ale liceelor. Astfel, în anul de studii 2010/2011, în Republica Moldova activau 763 de gimnazii, 108 școli medii și 495 de licee. În clasele gimnaziale din aceste instituții de învățământ își făceau studiile 193,2 mii de elevi.⁶

Ca și în cazul învățământului primar, datele statistice referitoare doar la învățământul gimnazial (clasele V-IX), în special cele ce țin de administrarea și finanțarea sistemului educațional, nu pot fi defalcate din datele referitoare la instituțiile de învățământ general în ansamblu. În schimb, sunt disponibile statistici detaliate referitoare la numărul de elevi și ratele de cuprindere în clasele respective ale învățământului gimnazial.

Tabelul 4.
Ratele de cuprindere în învățământul gimnazial

	2007	2008	2009	2010	2011	Ținte ODM 2 pentru învățământul general obligatoriu	
						2010	2015
Brut	90,1	89,3	88,8	88,1	87,5	95,0	98,0
– fete	89,8	88,8	88,2	87,8	87,0		
– băieți	90,3	89,8	89,5	88,4	88,0		
– urban	95,4	95,1	95,8	95,6	96,0		
– rural	87,3	86,3	85,3	84,3	83,2		
Net	85,6	84,6	84,0	83,3	82,9	-	-
– fete	85,5	84,3	83,5	83,1	82,5		
– băieți	85,7	84,9	84,5	83,6	83,3		
– urban	90,0	89,6	90,2	90,3	90,8		
– rural	83,3	82,0	80,8	79,8	79,8		

Sursa: Educația în Republica Moldova. Publicație statistică 2011/2012. Biroul Național de Statistică. Chișinău, 2012

Din datele prezentate în tabelul de mai sus rezultă că, în ansamblu pe țară, ratele de cuprindere în învățământul gimnazial, atât cele nete, cât și cele brute se află în scădere. Scăderea ratelor de înrolare are loc atât în cazul fetelor, cât și al băieților. După mediul de reședință, scăderea ratelor de înrolare se atestă doar în mediul rural, în mediul urban atestându-se o ușoară creștere.

Totodată, conform datelor statistice ale Ministerului Educației, numărul copiilor neșcolarizați este în continuă scădere, de la 721 de copii (0,16%) în anul de studii 2004/2005, până la 42 de copii (0,01%) în anul de studii 2008/2009. Întrucât datele oficiale ce caracterizează școlarizarea copiilor și abandonul școlar nu confirmă existența unui număr semnificativ de copii aflați în afara sistemului educațional, scăderea ratelor de înrolare relevă faptul că atât metodele de calcul a ratelor de cuprindere în învățământ, cât și mecanismele de identificare a copiilor aflați în afara școlii și cele de monitorizare a traseelor educaționale ale elevilor din școli au deficiențe sistemice.

6 Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2011. Biroul Național de Statistică. Chișinău, 2011

Extrapolarea tendințelor conform cărora evoluează ratele de cuprindere în învățământul gimnazial duc la concluzia că realizarea sarcinilor și atingerea Țintelor respective din componența **ODM 2** referitoare la învățământul general obligatoriu din Republica Moldova este puțin probabilă.

2.4. Constrângerile cu care se confruntă învățământul general obligatoriu

Învățământul general obligatoriu include învățământul primar și cel gimnazial. După cum a fost demonstrat mai sus, în cazul învățământului primar, indicatorii ce caracterizează progresul în realizarea **ODM 2** (ratele brute de înrolare) practic stagnează, iar în cazul învățământului gimnazial valorile indicatorilor respectivi sunt în scădere. În consecință, în ansamblu pe țară, rata brută de înrolare în învățământul general obligatoriu este în scădere.

Tabelul 5.

Ratele brute de cuprindere în învățământul general obligatoriu

	2007	2008	2009	2010	Ținte ODM 2 pentru învățământul general obligatoriu	
					2010	2015
Total	91,6	90,9	90,70	90,3	95,0	98,0
– fete	...	90,3	89,7	90,0		
– băieți	...	91,5	91,1	90,7		
– urban	97,4	97,6	98,4	99,1		
– rural	88,5	87,5	86,7	85,8		

Sursa: Indicatorii revizuiți privind Obiectivele Dezvoltării Mileniului. Biroul Național de Statistică. www.statistica.md, accesat pe 14 iulie 2012

Scăderea ratelor de înrolare se atestă doar în mediul rural, de la 88,5% în anul 2007, până la 85,8% în anul 2010. Această scădere relevă faptul că instituțiile de învățământ și autoritățile publice locale, în special, cele din sate și comune, nu au capacități umane și materiale suficiente pentru a școlariza copiii și a preveni abandonul școlar.⁷

Analiza situației din învățământul primar și secundar general a scos în evidență următoarele obstacole:⁸

- ♦ lipsa resurselor materiale și umane pentru implementarea în volum deplin a documentelor de politici educaționale în vigoare;
- ♦ imperfecțiunea mecanismelor de conducere strategică și operațională a învățământului general;
- ♦ necorespunderi între tipologia rețelei de școli și situația demografică din localități, în special, din cele rurale;
- ♦ imperfecțiunea metodelor de management educațional la nivel central, local și instituțional;
- ♦ statutul social neatractiv al cadrelor didactice și, ca urmare, nivelul scăzut de pregătire profesională a acestora;

⁷ Fluxurile informaționale și calcularea indicatorilor statistici pentru educație. Studiu realizat de Ministerul Educației și Biroul Național de Statistică cu suportul UNICEF Moldova, 2012

⁸ Strategia consolidată de dezvoltare a învățământului pentru anii 2011-2015. Aprobata prin ordinul Ministerului Educației nr. 849 din 29.11.2010

Asigurarea accesului la învățământul general obligatoriu

Obiectivul 2

- ◆ imperfecțiunea mecanismelor de monitorizare a situației în învățământul general;
- ◆ disfuncționalități în sistemul de școlarizare și, ca urmare, reducerea ratelor de înrolare a copiilor în învățământul general;
- ◆ nivelul scăzut de incluziune școlară;
- ◆ comercializarea oficială și, mai ales, neoficială a serviciilor educaționale pe fondul unei reduceri a nivelului de trai a populației, fapt ce afectează accesul la studii a copiilor din familiile vulnerabile;
- ◆ sporirea numărului de copii rămași fără supravegherea părinților, mulți din ei fiind plecați peste hotarele țării.

2.5. Măsuri de ameliorare a situației în învățământul secundar general

În scopul ameliorării situației în învățământul secundar general, creșterea ratelor de cuprindere și ameliorarea calității educației, autoritățile centrale și cele locale au întreprins mai multe măsuri, orientate spre modernizarea managementului educațional, modernizarea procesului de predare-învățare-evaluare, crearea de școli prietenoase copilului și extinderea educației incluzive.

Principalele acțiuni întreprinse de autorități în scopul modernizării învățământului secundar general și atingerii Țintelor stabilite în cadrul **ODM 2** sunt:

- a) implementarea reformei structurale în educație, orientată spre optimizarea rețelei școlare prin crearea de școli de circumscripție, consolidarea capacităților instituțiilor de învățământ și utilizarea eficientă a mijloacelor financiare și materiale alocate educației;⁹
- a) reformarea sistemului rezidențial de îngrijire a copiilor;¹⁰
- a) extinderea educației incluzive în școlile din Republica Moldova;¹¹
- a) implementarea modelului de școli prietenoase copilului;¹²
- a) asigurarea gratuită cu manuale a elevilor din învățământul primar;
- a) modernizarea curriculei, elaborarea standardelor educaționale și a ghidurilor de implementare a acestora;
- a) perfecționarea sistemului de evaluare a rezultatelor școlare;
- a) actualizarea mai multor acte normativ-juridice ce reglementează activitatea instituțiilor de învățământ secundar general.

În rezultatul optimizării rețelei școlare au fost reorganizate circa 380 de instituții școlare, fapt ce a permis reorientarea mijloacelor financiare economisite spre ameliorarea calității procesului educațional. În scopul facilitării accesului la studii a copiilor din localitățile rurale mici, au fost procurate circa 60 de autobuze școlare.

9 Planul național de acțiuni pentru implementarea reformei structurale în educație. Aprobare prin Hotărârea Guvernului nr. 484 din 05 iulie 2011, publicată în Monitorul Oficial, nr. 113 din 12 iulie 2011

10 Strategia națională și Planul de acțiuni privind reforma sistemului rezidențial de îngrijire a copilului pe anii 2007-2012. Aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 784 din 9 iulie 2007, publicată în Monitorul Oficial nr. 103-106 din 20 iulie 2007

11 Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020. Aprobare prin Hotărârea Guvernului nr. 523 din 11 iulie 2011, publicată în Monitorul Oficial, nr. 114-116 din 15 iulie 2011

12 Educația de bază în Republica Moldova din perspectiva școlii prietenoase copilului : Studiu / Arcadie Barbăroșie, Anatol Gremalschi, Ion Jigău [et al.] ; Institutul de Politici Publice. – Chișinău, 2009

O atenție sporită a fost acordată copiilor ce provin din familiile vulnerabile. În cadrul instituțiilor de învățământ acești copii sunt asigurați cu prânzuri și manuale gratuite, bilete gratuite de odihnă și de tratament, ei beneficiază de ajutoare sociale.

În rezultatul implementării prevederilor Strategiei naționale privind reforma sistemului rezidențial de îngrijire a copilului pe anii 2007-2012, din instituțiile rezidențiale au fost reintegrați în familie și își continuă instruirea în instituțiile generale de învățământ 300 de copii cu cerințe educaționale speciale. În scopul extinderii acestor practici, a fost demarată o campanie amplă de formare a opiniei publice, de creare în instituțiile convenționale de învățământ a condițiilor necesare pentru integrarea copiilor cu cerințe educaționale speciale.

Un rol important în dezvoltarea sistemului de învățământ secundar general i-a revenit și colaborării cu partenerii de dezvoltare. Astfel, Ministerul Educației a implementat mai multe proiecte comune, principalele din ele fiind “Educație de calitate în mediul rural din Moldova” (Banca Mondială), “Educația pentru toți – Inițiativa de acțiune rapidă” (Fondul Catalitic, Banca Mondială, UNICEF Moldova), Școlile prietenoase copilului (UNICEF Moldova) ș.a.

În scopul modernizării în continuare a învățământului secundar general și realizării în volum deplin a sarcinilor stabilite în **ODM 2**, autoritățile Republicii Moldova preconizează să-și concentreze eforturile în direcția formării și dezvoltării rețelei de școli prietenoase copilului și susținerea copiilor aflați în dificultate.¹³ Principalele politici educaționale pe care intenționează să le promoveze și în continuare autoritățile sunt:¹⁴

- a) continuarea procesului de optimizare a rețelei școlare și implementarea mecanismelor de finanțare bazate pe principiul „banii urmează elevul”;
- a) creșterea responsabilității autorităților centrale și a celor locale, a instituțiilor de învățământ și a părinților în domeniul prevenirii și combaterii absenteismului și abandonului școlar;
- a) implementarea practicilor europene orientate spre garantarea accesului tuturor copiilor la educația de bază, cu un accent deosebit pe includere și pe copiii amenințați de riscul excluderii (copiii de etnie roma, copiii cu dizabilități, copiii ce provin din familiile vulnerabile, copiii emigranților reveniți acasă etc.);
- a) creșterea nivelului de cuprindere în învățământ prin extinderea serviciilor educaționale gratuite (manuale, alimentația în școli, haine, bilete de odihnă și de tratament etc.);
- a) implementarea unor mecanisme care ar anticipa și, în caz de necesitate, ar soluționa problemele cu care se confruntă copiii lăsați acasă de către părinții plecați din țară (monitorizarea frecvenței și a reușitei școlare, acordarea de asistență psihosocială etc.);
- a) modernizarea curriculei a standardelor educaționale;
- a) formarea continuă a cadrelor didactice în domeniile ce țin de predarea în școlile prietenoase copilului și extinderea educației incluzive;
- a) perfecționarea mecanismelor de colectare, prelucrare și de analiză a datelor statistice referitoare la funcționarea învățământului general;
- a) implementarea unor mecanisme de management educațional, bazate pe date statistice veridice și relevante.

13 Strategia consolidată de dezvoltare a învățământului pentru anii 2011-2015. Aprobata prin ordinul Ministerului Educației nr. 849 din 29.11.2010

14 Al Doilea Raport cu privire la Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului. Guvernul Republicii Moldova. Chișinău, 2010

Indiscutabil, succesul procesului de implementare a acestor politici educaționale depinde în egală măsură atât de eforturile depuse de guvernare, cât și de eficacitatea procesului de colaborare a autorităților cu societatea civilă și sectorul privat. Cu regret însă, documentele de politici educaționale în vigoare nu prevăd în mod explicit acțiuni concrete de extindere a acestui proces.

2.6. Rata de alfabetizare

Inițial, **ODM 2**, asumat de către Republica Moldova în anul 2005, nu conținea o sarcină distinctă, referitoare la alfabetizarea populației. Deși nivelul științei de carte la persoanele de 15-24 ani a fost inclus în calitate de indicator de monitorizare a progresului în domeniul **ODM 2**, în anul 2005 pentru el nu au fost stabilite ținte explicite.¹⁵ Menționăm că, conform datelor recensământului populației din anul 2004, rata alfabetizării era de 99,87%.

Pornind de la faptul că în cazul localităților rurale ratele de cuprindere în învățământul primar și învățământul gimnazial se aflau în scădere, fapt ce poate avea repercusiuni asupra alfabetizării populației, în special a persoanelor de 15-24 de ani, în procesul de elaborare a Strategiei Naționale de Dezvoltare pe anii 2008-2011,¹⁶ autoritățile au decis includerea în **ODM 2** a sarcinii „Menținerea ratei de alfabetizare la persoanele de 15-24 de ani la nivelul de 99,5%”.

Tabelul 6.
Rata alfabetizării

	2006	2007	2008	2009	2010	Ținte ODM 2 pentru grupa de vârstă de 15-24 de ani	
						2010	2015
Rata alfabetizării, %	99,60	99,60	99,60	99,60	99,51	99,50	99,50

Sursa: Indicatorii revizuiți privind Obiectivele Dezvoltării Mileniului. Biroul Național de Statistică. www.statistica.md, accesat pe 14 iulie 2012

Menționăm faptul că includerea în **ODM 2** a sarcinii „Menținerea ratei de alfabetizare la persoanele de 15-24 de ani la nivelul de 99,5%” nu a fost însoțită de instituirea unui mecanism durabil de monitorizare a situației în acest domeniu.

Astfel, în Strategia Națională de Dezvoltare pe anii 2008-2011 valoarea acestui indicator este indicată doar pentru anul 2006, ea fiind de 99,5%.

Datele publicate de Biroul Național de Statistică conțin valorile ratei de alfabetizare a întregii populații a Republicii Moldova, fără dezagregarea pe grupe de vârstă.¹⁷

Datele din Raportul al doilea cu privire la Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului din anul 2010 sunt neclare. Astfel, valorile de pe Graficul 6, pagina 35, care este intitulat “ Rata alfabetizării pentru

15 Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 288 din 15 martie 2005 cu privire la aprobarea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului în Republica Moldova până în 2015 și a Primului Raport Național “Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului în Republica Moldova”, publicată în Monitorul Oficial, nr. 45-50 din 25 martie 2005

16 Strategia Națională de Dezvoltare pe anii 2008-2011. Aprobata prin Legea nr. 295 din 21 decembrie 2007, publicată în Monitorul Oficial, nr. 18-20 din 29 ianuarie 2008

17 Indicatorii revizuiți privind Obiectivele Dezvoltării Mileniului. Biroul Național de Statistică. www.statistica.md, accesat pe 14 iulie 2012

copii cu vârsta între 15 și 24 ani, procente”, coincid, la prima vedere, cu valorile ratei de alfabetizare a întregii populații. Mai mult ca atât, vizual, valoarea țintei pentru anul 2015 de pe acest grafic este mai mică decât valoarea țintei pentru anul 2010 (?). În Anexa B de pe pagina 116 a aceluiași Raport, sarcina din prima coloana este formulată ca fiind “Menținerea ratei de alfabetizare la persoanele de 15-24 ani”, însă indicatorul corespunzător de monitorizare din coloana a doua este intitulat “Rata alfabetizării, %”, fără a se specifica explicit grupa de vârstă.¹⁸ Pentru anul 2006 valoarea acestui indicator nu coincide cu cea din Strategia Națională de Dezvoltare pe anii 2008-2011.

Evident, atingerea țintei referitoare la alfabetizarea persoanelor de 15-24 de ani presupune, în primul rând, combaterea neșcolarizării, absenteismului și abandonului școlar în învățământul primar și cel gimnazial. Acțiunile pe care autoritățile preconizează să la întreprindă în acest scop au fost examinate mai sus.

În general, în pofida anumitor incoerențe în evaluarea și monitorizarea ratelor de alfabetizare, sistemul educațional din Republica Moldova oferă tuturor persoanelor, care din diverse motive au părăsit sistemul educațional fără absolvirea învățământului general obligatoriu, posibilități de a-și desăvârși studiile. Astfel, în anul de studii 2011/2012, în Republica Moldova activau trei instituții de învățământ seral, contingentul de elevi din cadrul învățământului seral fiind de circa 1200 de persoane.¹⁹ Cu regret însă, învățământul seral este concentrat mai mult în mediul urban, fapt ce ar putea crea bariere în accesarea persoanelor din localitățile rurale la această formă de instruire.

18 Al Doilea Raport cu privire la Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului. Guvernul Republicii Moldova. Chișinău, 2010

19 Educația în Republica Moldova. Publicație statistică 2011/2012. Biroul Național de Statistică. Chișinău, 2012

CAPITOLUL 3.

ROLUL SOCIETĂȚII CIVILE ÎN ATINGEREA ȚINTELOR ODM 2

3.1. Cartografierea organizațiilor societății civile active în domeniul ODM 2

Conform datelor Registrului de Stat al Organizațiilor Necomerciale, în Republica Moldova sunt înregistrate 6399 de organizații necomerciale, dintre care doar 3 au fost înființate prin acte emise de către o autoritate publică și sunt finanțate, integral sau parțial, de la bugetul acestora.¹ După forma juridică de organizare, cele mai multe organizații necomerciale sunt înregistrate ca asociații obștești (82,3%).

Tabelul 7.

Organizații necomerciale după forma juridică de organizare

Tipul organizației necomerciale	Numărul de organizații	%
Asociație Obștească	5266	82,3%
Asociație Patronală	76	1,2%
Cult religios și parte componentă	583	9,1%
Fundație	272	4,3%
Instituție Privată	56	0,9%
Instituție Publică	3	0,0%
Partid și altă organizație social-politică	22	0,3%
Publicație Periodică	35	0,5%
Sindicat	42	0,7%
Uniune de persoane juridice	20	0,3%
Alt tip de organizație comercială	24	0,4%
Total	6399	100,0%

Sursa: Portalul datelor guvernamentale deschise ale Republicii Moldova. <http://data.gov.md/raw/319>, accesat pe 2 mai 2012

Menționăm faptul că indiferent de forma juridică de organizare, toate organizațiile necomerciale, inclusiv cultele religioase, partidele, syndicatele etc. ar putea fi implicate în activitățile ce au drept scop realizarea ODM 2 în Republica Moldova. Evident, tipul organizației necomerciale nu furnizează informații suficiente, care ar permite identificarea tuturor activităților ce au drept scop realizarea ODM 2, însă o explorare a denumirilor acestora după criteriile de căutare “copii”, “elevi”, “educație” ș.a. ar putea contribui la formarea unei impresii generale despre modul cum sunt prioritizate aceste activități în percepția societății civile.

Tabelul 8.

Organizații necomerciale ce conțin în denumirea lor termeni relevanți pentru ODM 2

Termen în denumire	Numărul de organizații	%
Copil	172	34,5%
Elev	17	3,4%
Educație	95	19,1%

1 Portalul datelor guvernamentale deschise ale Republicii Moldova. <http://data.gov.md/raw/319>, accesat pe 2 mai 2012

Termen în denumire	Numărul de organizații	%
Învățământ	13	2,6%
Pedagog	54	10,8%
Părinte	111	22,3%
Grădiniță	12	2,4%
Școală	7	1,4%
Gimnaziu	4	0,8%
Liceu	13	2,6%
Total	498	100,0%

Sursa: Portalul datelor guvernamentale deschise ale Republicii Moldova. <http://data.gov.md/raw/319>, accesat pe 2 mai 2012

Din datele prezentate în tabelul de mai sus se observă faptul, că prin denumirea lor, cele mai multe organizații ale societății civile, care, eventual, desfășoară activități relevante pentru ODM 2, își declară drept scop protecția drepturilor copiilor (172 de organizații), facilitarea accesului și îmbunătățirea calității educației (108 organizații), implicarea elevilor, părinților și a comunităților în viața școlară (218 organizații).

Menționăm faptul, că majoritatea absolută din cele 218 organizații ale societății civile, ce au declarat drept scop implicarea elevilor, părinților și a comunităților în viața școlară, reprezintă asociații ale părinților. Unele activități ale acestor asociații, în special, colectarea de la părinți a mijloacelor bănești și oferirea unor plăți informale cadrelor didactice și celor de conducere din școli sunt percepute neunivoc de opinia publică, autoritățile publice din domeniul educației încercând să reglementeze și să pună sub un control public acest fenomen.

O altă resursă importantă destinată cartografierii organizațiilor societății civile o reprezintă Monitorul Civic, lansat pe bază de voluntariat în anul 2007. Conform informațiilor conținute în Baza de Date a Organizațiilor Neguvernamentale a acestui portal,² activități relevante pentru atingerea scopului ar putea fi desfășurate de circa 255 de organizații neguvernamentale, grupate în 9 categorii.

Tabelul 9.

Organizații neguvernamentale, activitățile cărora sunt relevante pentru ODM 2

Domeniul de activitate	Numărul de organizații	Din care				
		internaționale	naționale	cu sediul în		
				Chișinău	alte orașe	sate
Copii și tineret	50	4	46	23	14	13
Dezvoltarea comunitară	8	1	7	2	2	4
Dezvoltarea socială	7	1	6	5	1	1
Drepturile omului	52	4	48	40	9	3
Gender/Drepturile femeilor	19	3	16	14	4	1
Servicii sociale	47	4	43	26	16	5
Drepturile minorităților	6	0	6	4	2	0
Educație, cercetare	23	3	20	15	5	3
Persoanele cu dizabilități	43	3	40	31	7	5
Total	255	23	232	160	60	35

Sursa: Baza de Date a Organizațiilor Neguvernamentale a Portalului Monitorul Civic. <http://www.civic.md/lista/ong.html>, accesat pe 3 aprilie 2012

2 <http://www.civic.md/lista/ong.html>, accesat pe 3 aprilie 2012

Din informațiile prezentate în tabelul de mai sus se observă, că cele mai multe organizații neguvernamentale activează în domeniul drepturilor omului (52 de organizații), copiilor și tineretului (50 de organizații), serviciilor sociale (47 de organizații) și susținerii persoanelor cu dizabilități (43 de organizații).

Deși numărul organizațiilor neguvernamentale care s-au înregistrat în categoria educație este relativ mic (23 de organizații), acest fapt nu înseamnă că organizațiile din celelalte categorii nu desfășoară activități relevante pentru **ODM 2**. Analiza informațiilor disponibile pe paginile Web ale mai multor organizații înregistrate în alte categorii decât educația, relevă faptul că organizațiile respective contribuie la înscrierea copiilor în învățământul obligatoriu, prevenirea absenteismului și abandonului școlar, susținerea copiilor cu cerințe educative speciale.

Accentuăm faptul că în profil teritorial, majoritatea organizațiilor neguvernamentale sunt concentrate în Chișinău și în centrele raionale. Astfel, 63% din numărul total de organizații neguvernamentale, activitățile cărora sunt relevante pentru **ODM 2**, se află în Chișinău, 24% în alte orașe ale țării și doar 13% în localitățile rurale.

Pornind de la faptul că scăderea ratelor de înrolare în învățământul obligatoriu este cu mult mai pronunțată anume în localitățile rurale, faptul că în aceste localități organizațiile neguvernamentale sunt mai puțin vizibile reprezintă o constrângere semnificativă în extinderea rolului societății civile în realizarea **ODM 2**.

Anumite informații referitoare la organizațiile societății civile ce desfășoară activități relevante pentru **ODM 2** pot fi găsite și în Catalogul ONG-urilor de Portalul pentru sectorul non-profit, apărut în anul 2004 în rezultatul implementării proiectului: „Promovarea libertății de exprimare și a societății civile din Moldova” realizat de Centrul de Informare, Instruire și Analiză Socială din Moldova (CAP-TES), în parteneriat cu Societatea Klon/Javor și LINIA Studio cu susținerea Fundației SOROS Moldova, OSI, National Endowment for Democracy (NED) și Ambasada SUA din Moldova. Conform Catalogului ONG-urilor de pe acest portal,³ înregistrarea care se face din inițiativa ONG-urilor ce își doresc acest lucru, activități relevante pentru ODM desfășoară circa 190 de ONG-uri, din care 55 în domeniul drepturilor copiilor și educației propriu-zise.

În baza informațiilor disponibile, au fost selectate 15 organizații ale societății civile, care au fost incluse în studiu. Lista acestor organizații este prezentată în anexă.

Caracteristica generală a grupului de organizații ale societății civile incluse în studiu este prezentată în tabelul de mai jos.

Tabelul 10.

Caracteristica generală a grupului de organizații neguvernamentale incluse în studiu

Domeniul de activitate	Numărul de organizații	Din care,				
		interna- ționale	naționale	cu sediul în		
				Chișinău	alte orașe	sate
Reducerea sărăciei	4	1	3	4	0	0
Protecția drepturilor copilului	4	2	2	3	1	0
Dezvoltarea educației	2	1	1	2	0	1

³ <http://ong.md/index.php?page=catalog>, accesat pe 3 aprilie 2012

Domeniul de activitate	Numărul de organizații	Din care,				
		internaționale	naționale	cu sediul în		
				Chișinău	alte orașe	sate
Formarea continuă a cadrelor didactice	2	0	2	2	0	0
Dezvoltarea sectorului asociativ	3	1	2	2	1	0
Integrarea copilului în familie	1	1	0	1	0	0
Prevenirea traficului de copii	2	1	1	2	0	0
Prestarea serviciilor pentru copiii din familiile vulnerabile	3	1	2	2	0	1
Promovarea educației incluzive	4	1	3	3	1	0
Promovarea politicilor pentru tineret	1	0	1	1	0	0
Promovarea drepturilor romilor	1	0	1	1	0	0

Sursa: Institutul de politici Publice, 2012

După forma juridică de organizare, organizațiile neguvernamentale incluse în studiu s-au repartizat în felul următor: 12 asociații obștești, două instituții, o fundație. După mediul de reședință, 12 organizații din cele incluse în studiu își au sediul în Chișinău, alte două organizații – în centrele raionale, iar o organizație locală – în unul din satele care este centru de comună. Practic, toate organizațiile cu sediul în Chișinău, activează pe întreg teritoriul țării, pe când cele cu sediul în centrele raionale și în centrele de comună activează doar în raza unităților teritorial-administrative respective.

3.2. Cunoașterea agendei internaționale și naționale de dezvoltare

O impresie generală despre nivelul de cunoaștere a documentelor internaționale și a celor naționale cu privire la prioritățile de dezvoltare și a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului poate fi formată din datele prezentate în tabelul de mai jos.

Tabelul 11.

Nivelul de cunoaștere de către organizațiile societății civile a documentelor cu privire la prioritățile de dezvoltare și a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului

	Numărul de organizații ce cunosc/nu cunosc documentele respective	
	Cunosc	Nu cunosc
Declarația Mileniului 2000	11	4
Declarația de la Paris 2005	8	7
Agenda pentru Acțiune de la Accra 2008	6	9
Principiile de la Istanbul pentru dezvoltare efectivă a organizațiilor societății civile, 2009	9	6
Parteneriatul pentru Cooperare Efectivă în domeniul Dezvoltării de la Busan 2011	6	9
Cadrul Internațional al Organizațiilor Societății Civile pentru Eficacitatea Dezvoltării 2011	9	6
Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (ODM)	13	2

Sursa: Institutul de Politici Publice, 2012

Pe lângă documentele din tabelul de mai sus, respondenții au fost rugați să indice și alte documente pe care ei, eventual, le cunosc. Documentele indicate de respondenți au fost (în formulările date de respondenți):

- ♦ Protocolul de la Palermo;
- ♦ Convenția Consiliului Europei privind combaterea și prevenirea traficului de ființe umane;
- ♦ Convenția Consiliului Europei privind violența în familie;
- ♦ Convenția de la Lanzarote.

O analiză detaliată a răspunsurilor la întrebările din chestionare în baza cărora au fost realizate interviurile cu liderii organizațiilor neguvernamentale și a materialelor colectate în cadrul studiilor de caz relevă faptul că toate organizațiile societății civile cu sediul în Chișinău cunosc „Declarația Mileniului” și „Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului”. „Declarația Mileniului” nu este cunoscută de ONG-urile din afara Chișinăului, iar „Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului” nu sunt cunoscute doar de ONG-ul cu sediul în satul reședință de comună.

În cazul celorlalte documente, numărul de respondenți ce au indicat că nu le cunosc este mai mare, mai puțin cunoscute fiind „Agenda pentru Acțiune de la Accra 2008” și „Parteneriatul pentru Cooperare Efectivă în domeniul Dezvoltării de la Busan 2011”.

Evident, în scopul unei cunoașteri mai profunde a documentelor internaționale și a celor naționale cu privire la prioritățile de dezvoltare și a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului, organizațiile societății civile ar trebui să colaboreze mai strâns cu partenerii de dezvoltare și să depună mai multe eforturi pentru mediatizarea acestora atât în rândul propriilor membri, cât și pentru publicul larg.

3.3. Promovarea și susținerea politicilor publice relevante pentru ODM 2

Organizațiile societății civile au jucat un rol important în elaborarea principalelor documente de politici relevante pentru realizarea ODM în Republica Moldova, principalele din ele fiind Strategia preliminară de reducere a sărăciei (2002), Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (2004-2006), Strategia națională de dezvoltare pe anii 2008-2011 și Planul de acțiuni privind implementarea acesteia, Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020”. De asemenea, organizațiile societății civile au participat în mod direct la elaborarea și promovarea a circa 60 de strategii, programe și planuri sectoriale de dezvoltare.

În ansamblu, organizațiile societății civile dispun de suficiente mecanisme instituționalizate, care le oferă posibilitatea să participe activ la procesele de inițiere, elaborare și de promovare a politicilor publice. Colaborarea dintre organizațiile societății civile și autoritățile publice se desfășoară în cadrul unui amplu proces de participare, reglementat atât prin hotărâri ale Parlamentului Republicii Moldova,⁴ cât și prin hotărâri de Guvern, cea mai recentă având drept scop crearea Consiliului Național pentru Participare.⁵ Extinderea în continuare a procesului de cooperare dintre administrația publică și societatea civilă reprezintă obiectivul principal al proiectului noii Strategii de dezvoltare a societății civile pentru anii 2012-2014, examinat în prezent de către Parlamentul Republicii Moldova.

4 Concepția privind cooperarea dintre Parlament și societatea civilă. Aprobata prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 373 din 29 decembrie 2005, publicată în Monitorul Oficial, nr. 5-8 din 13 ianuarie 2006; Strategia dezvoltării societății civile în anii 2009-2011. Aprobata prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 267 din 11 decembrie 2008, publicată în Monitorul Oficial, nr. 1-2/11 din 13 ianuarie 2009

5 Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 11 din 19 ianuarie 2010 cu privire la crearea Consiliului Național pentru Participare, publicată în Monitorul Oficial nr. 8-10 din 22 ianuarie 2010

Lista părților interesate de procesul legislativ, sistematizată pe domenii de activitate ale Comisiilor parlamentare permanente,⁶ include 97 de organizații ale societății civile, din care 17 desfășoară activități relevante pentru **ODM 2**. Consiliul Național de Participare, care activează începând cu anul 2010, include reprezentanți ai 30 de organizații ale societății civile, dintre care 12 organizații desfășoară activități relevante pentru **ODM 2**.

Conform datelor colectate în cadrul interviurilor cu liderii organizațiilor societății civile și analizei paginilor Web ale acestora, se constată faptul că promovarea și susținerea politicilor publice relevante pentru **ODM 2** se realizează în următoarele forme:

- ♦ elaborarea studiilor de politici;
- ♦ elaborarea propunerilor de politici;
- ♦ elaborarea strategiilor sectoriale și sub-sectoriale;
- ♦ elaborarea programelor, planurilor de acțiuni etc.;
- ♦ monitorizarea evoluției sectorului și a sub-sectoarelor acestuia, relevante pentru **ODM 2**;
- ♦ monitorizarea proceselor de implementare a strategiilor, programelor, planurilor de acțiuni
- ♦ evaluarea documentelor de politici (propunerilor, strategiilor, programelor etc.)
- ♦ evaluarea evoluției sectorului educației și a sub-sectoarelor acestuia, relevante pentru **ODM 2**;
- ♦ evaluarea proceselor de implementare a strategiilor, programelor, planurilor de acțiuni etc.

Din cele 15 organizații ale societății civile, incluse în studiu, 6 au declarat ca desfășoară întregul spectru de activități legate de elaborarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice relevante pentru **ODM 2**, 3 organizații participă doar la promovarea și implementarea politicilor publice, iar 3 organizații incluse în studiu afirmă că desfășoară doar activități legate de monitorizarea și evaluarea evoluției din sectorul educației. Celelalte 3 organizații ale societății civile, care se află în afara capitalei, nu participă în mod direct în procesele de elaborare, evaluare și monitorizare a politicilor publice, activitatea lor fiind axată pe prestarea de servicii relevante pentru **ODM 2**.

Analiza paginilor Web ale organizațiilor societății civile, a portalurilor destinate ONG-urilor, a paginilor Web ale autorităților publice centrale relevă faptul că în procesul de elaborare, monitorizare și evaluare a politicilor publice relevante pentru **ODM 2** mai mult sunt implicate organizațiile societății civile din Chișinău și Bălți, care dispun de experți calificați și care au stabilite legături directe de colaborare cu ministerele respective.

3.4. Prestarea de servicii

În dependență de zona geografică de activitate și de localitatea în care își au sediul, organizațiile societății civile incluse în studiu prestează diverse servicii relevante pentru **ODM 2**. Beneficiarii acestor servicii sunt, în majoritatea absolută a cazurilor, organele administrației publice centrale și direcțiile generale de educație, tineret și sport din raioane și municipii.

⁶ www.parlament.md, accesat pe 25 iulie 2012

Caseta 1.

Promovarea și susținerea procesului de implementare a modelului de școli prietenoase copilului

În scopul implementării în Republica Moldova a modelului de școli prietenoase copilului, Institutul de Politici Publice, cu susținerea metodică și financiară a Oficiului UNICEF în Moldova, în strânsă colaborare cu Ministerul Educației, a elaborat Studiul “Educația de bază în Republica Moldova din perspectiva școlii prietenoase copilului”. Publicat în anul 2009, în acest studiu sunt abordate problemele ce țin de următoarele dimensiuni ale unei școli prietenoase copilului: (1) Incluziunea și echitatea în școală; (2) Abandonul școlar; (3) Eficacitatea învățării; (4) Siguranța, protecția și sănătatea elevilor; (5) Egalitatea genurilor în școală; (6) Implicarea elevilor, familiilor și a comunităților în viața școlară.

Concluziile Studiului “Educația de bază în Republica Moldova din perspectiva școlii prietenoase copilului” au fost prezentate factorilor decizionali din cadrul autorităților publice centrale și locale, partenerilor de dezvoltare și formatorilor de opinie publică. Recomandările acestui studiu, formulate în baza datelor colectate în școli și discutate pe larg cu toți factorii interesați – părinții, elevii, funcționarii publici din cadrul autorităților locale și cele centrale, reprezentanții societății civile – au fost incluse în compartimentele respective ale Strategiei consolidate de dezvoltare a învățământului pentru anii 2011-2015, care a fost aprobată prin ordinul Ministerului Educației nr. 849 din 29. 11. 2010.

Monitorizarea evoluției învățământului primar, gimnazial și cel liceal, identificarea copiilor neșcolarizați și ai celor ce au abandonat școala a fost realizată în cadrul Proiectului “Înrolarea și fluctuația contingentului de elevi din partea de sud a Moldovei (mai și octombrie 2011)”, susținut metodic și financiar de către Banca Mondială, UNICEF Moldova și Ministerul Educației. În cadrul acestui proiect au fost identificate cauzele care duc la imperfecțiunea mecanismelor de școlarizare a copiilor de vârstă învățământului obligatoriu și au fost formulate propuneri referitoare la îmbunătățirea acestora.

S-a constatat că principalul obstacol în accesul la studii și, în consecință, în realizarea **ODM 2**, îl reprezintă vulnerabilitatea copiilor și a familiilor din care ei provin: copilul este orfan sau semi-orfan; copilul are dizabilități; copilul provine dintr-o familie în care sunt trei sau mai mulți minori; unul sau ambii părinți sunt șomeri; familia are venituri mici; copilul aparține unei etnii, care este minoritară în raport cu populația din localitatea respectivă. În cele opt raioane din regiunea de sud a Republicii Moldova, incluse în studiu – Basarabeasca, Cahul, Cantemir, Căușeni, Cimișlia, Leova, Ștefan-Voda și Taraclia, – ponderea copiilor vulnerabili constituie circa 68% din numărul total de elevi din instituțiile respective. Elevii vulnerabili au note mai mici, absentează mai des și sunt supuși unui risc mai mare de a abandona școala.

Constatările studiului au fost prezentate factorilor de decizie din cadrul autorităților publice centrale și cele locale din domeniul învățământului și ai protecției sociale, partenerilor internaționali de dezvoltare și vor servi drept bază pentru elaborarea unui plan național de acțiuni de prevenire a neșcolarizării și a abandonului școlar.

Sursa: www.ipp.md, accesat la 10 aprilie 2012

Serviciile prestate de organizațiile societății civile pot fi grupate în următoarele categorii:

- ◆ de consultanță;
- ◆ de formare continuă a cadrelor didactice;
- ◆ de formare continuă a cadrelor manageriale;
- ◆ de formare continuă a funcționarilor publici și a factorilor de decizie;
- ◆ de elaborare a materialelor didactice;
- ◆ de asistență juridică.

De obicei, selectarea prestatorului de servicii se face în baza unui concurs deschis, organizat de către autorități, la care pot participa atât organizațiile societății civile, cât și instituțiile de învățământ, întreprinderile de stat, întreprinderile municipale și organizațiile comerciale.

Sursele de finanțare a serviciilor prestate de către organizațiile societății civile provin, de obicei, din proiectele implementate în Republica Moldova cu ajutorul partenerilor internaționali de dezvoltare, din contribuțiile unor donatori străini și, foarte rar, de la unii donatorii din țară.

Din cele 15 organizații ale societății civile incluse în studiu, o organizație a declarat că prestează întreg spectrul de servicii relevante pentru **ODM 2**, alte 4 organizații au afirmat că cea mai mare pondere în serviciile prestate de ele au cele de elaborare a materialelor didactice și de formare continuă a cadrelor. Formarea continuă a funcționarilor publici și a factorilor de decizie și oferirea de asistență juridică este efectuată de către 2 organizații din cele incluse în studiu. Menționăm că asistența juridică este acordată de către organizațiile societății civile, în special, în domeniile ce țin de protecția drepturilor persoanelor vulnerabile (elevii cu dizabilități, copiii de etnie romă, copiii ce provin din familiile cu venituri mici).

Ca și în cazul elaborării, implementării, monitorizării și evaluării politicilor publice, serviciile relevante pentru **ODM 2** sunt prestate, în principal, doar de organizațiile societății civile ce își au sediul în capitală. Cu regret, autoritățile locale din raioane și municipii și, cu atât mai mult, din orașe și sate, nu atrag organizațiile societății civile în prestarea serviciilor educaționale, metoda de externalizare a unor astfel de servicii fiind percepută de ele ca fiind una ieșită din comun.

Menționăm faptul că analiza paginilor Web ale organizațiilor neguvernamentale și ale autorităților publice relevă faptul că principalele servicii, prestate de către aceste organizații ale societății civile sunt axate, în principal, pe educația și dezvoltarea timpurie a copilului, învățământul general și extinderea educației incluzive. Cu excepția organizațiilor care activează în domeniul susținerii populației de etnie romă din Republica Moldova, organizațiile societății civile practic nu desfășoară activități într-un alt domeniu **ODM 2**, și anume, menținerea ratei actuale de alfabetizare de 99,5% la persoanele în vârstă de 15-24 ani.

3.5. Sensibilizare și informare

Este evident faptul că familiile din care provin copiii ce nu sunt încadrați în nici un program de educație preșcolară sau în învățământul general obligatoriu se caracterizează printr-o participare foarte modestă în viața comunitară și prin acces redus la mijloacele de informare în masă. Totuși, campaniile de sensibilizare și de informare au un rol foarte important în încadrarea copiilor din aceste familii în sistemul educațional, mobilizând atât autoritățile publice locale, cât și comunitățile propriu-zise la identificarea cauzelor și prevenirea neșcolarizării și abandonului școlar, la acordarea sprijinului necesar copiilor aflați în situații dificile.

Caseta 2.

Comunități școlare în acțiune: Crearea condițiilor pentru persistarea în școală a elevilor din familiile social-vulnerabile

Pe parcursul anilor 2010-2012 Centrul Educațional Pro DIDACTICA implementează Proiectul “Comunități școlare în acțiune: Crearea condițiilor pentru persistarea în școală a elevilor din familiile social-vulnerabile”. Scopul Proiectului constă în sprijinirea școlilor din mediul rural în crearea condițiilor pentru ca elevii ce provin din familii social vulnerabile să frecventeze școala și să-și păstreze motivația pentru învățare și dezvoltare personală, având în vedere faptul că familiile din care fac parte sunt profund afectate de criză.

Parteneri ai Proiectului sunt Ministerul Educației, direcțiile raionale de educație, tineret și sport, comunitățile locale, ONG-urile locale, organele administrației publice locale, școlile selectate în bază de concurs. Beneficiari ai Proiectului sunt copiii din familiile social-vulnerabile, afectate de criza economică, și anume, cei rămași fără supravegherea și grija părinților, cei care provin din familii cu mulți copii, din familiile cu un întreținător lipsă, din familiile afectate de șomaj, din familiile cu venituri sub pragul sărăciei etc.

Obiectivele Proiectului sunt grupate în trei componente și includ:

- ♦ asigurarea copiilor din familiile social-vulnerabile cu suport material (haine, încălțăminte, rechizite școlare etc.) astfel încât aceștia să frecventeze școala în perioada rece a anului;
- ♦ dezvoltarea competențelor echipelor școlare în elaborarea de proiecte care să se axeze pe inițierea și realizarea unor activități extracurriculare interesante și atractive pentru copiii din familiile social-vulnerabile rămași fără supravegherea părinților;
- ♦ sprijinirea echipelor școlare în implementarea proiectelor prin oferirea de granturi;
- ♦ dezvoltarea competențelor de consiliere și sprijinire a copiilor care provin din medii social-vulnerabile, pentru a depăși diverse situații dificile și de stimulare a motivației pentru învățare și dezvoltare personală.

Activitățile principale ale Proiectului se axează pe formarea continuă a cadrelor didactice și manageriale din școli, instruirea reprezentanților autorităților publice locale și a celor delegați de către comunități, desfășurarea unei ample campanii de informare și de sensibilizare a opiniei publice, acordarea de granturi în bază unui concurs de proiecte.

Se preconizează că în cadrul Proiectului vor fi formate și instruite circa 50 de echipe școlare, vor fi elaborate și implementate 50 de proiecte comunitare, care vor crea condiții și vor oferi un sprijin material direct elevilor din familiile social vulnerabile, pentru ca aceștia să nu abandoneze școala. Impactul Proiectului constă în formarea de competențe și sporirea capacităților școlilor și comunităților locale în crearea posibilităților pentru toți copiii de a urma învățământul general obligatoriu, creșterea motivației elevilor din familiile social-vulnerabile pentru reușită personală și persistare în școală. De asemenea, se preconizează că în rezultatul implementării Proiectului va crește calitatea procesului educațional, care va lua în considerare și nevoile specifice ale elevilor ce provin din familiile social-vulnerabile.

Proiectul este sprijinit de „Fondul de urgență”, un Program internațional, creat de filantropul George Soros în vara anului 2009 pentru a atenua efectele negative ale crizei economice mondiale în Europa Centrală, de Est și Sud-Est și Asia Centrală, prin intermediul Fundației Soros-Moldova. Bugetul Proiectului este de 959 de mii de dolari SUA.

Sursa: www.prodidactica.md, accesat la 12 aprilie 2012

Principalele activități pe care le desfășoară organizațiile societății civile în domeniul sensibilizării și informării publicului larg și a reprezentanților organelor administrației publice centrale și cele locale sunt organizarea de emisiuni radio și TV, publicarea de articole în mass – media tipărită, difuzarea spoturilor publicitare cu caracter social, prezența permanentă în Internet. Foarte eficiente și axate într-o măsură mult mai mare pe beneficiarii unor astfel de campanii de sensibilizare și informare sunt activitățile care presupun interacțiunea directă cu familiile și copiii aflați în situații deosebit de dificile: vizite la domiciliu, acordarea de ajutoare financiare și materiale, încurajarea copiilor din aceste familii să participe în activitățile școlare, extrașcolare și cele comunitare.

Analiza paginilor Web ale organizațiilor societății civile ce desfășoară activități relevante în domeniul **ODM 2** relevă faptul că practic toate proiectele implementate de aceste organizații conțin componente ce au drept scop sensibilizarea și informarea atât a publicului larg, cât și a grupurilor-țintă: părinții, cadrele didactice, asistenții sociali, reprezentanții autorităților publice locale.

Din cele 15 organizații neguvernamentale incluse în studiu, 13 au propriile pagini Web, trei din ele raportează că realizează și pun pe post emisiuni radio și TV, reprezentanți ai nouă organizații au participat la astfel de emisiuni. Toate organizațiile societății civile incluse în studiu sunt vizibile în mass-media tipărită.

Principalele greutăți cu care se confruntă organizațiile societății civile în activitățile de sensibilizare și informare constau în insuficiența mijloacelor financiare destinate punerii pe post a emisiunilor cu caracter social în cazul posturilor radio și TV private și ponderea scăzută a emisiunilor cu caracter social în cazul posturile publice. Tirajele publicațiilor tipărite, destinate copiilor și părinților și susținute financiar de către stat, sunt mici și, evident, sunt în mare parte inaccesibile familiilor aflate în situații dificile. Prin urmare, în cadrul campaniilor de sensibilizare și de informare, orientate spre combaterea fenomenelor de neșcolarizare și absenteism școlar, un rol important trebuie să revină activităților de nivel comunitar, bazate pe interacțiuni de tipul față-în-față.

3.6. Rolul de model

Un factor important în extinderea rolului societății civile în realizarea în Republica Moldova a sarcinilor stabilite de către **ODM 2** îl au organizațiile, care ar putea servi drept un model pentru întregul sector asociativ. Evident, un astfel de model este relevant doar atunci, când activitățile organizațiilor societății civile reprezintă o întregire a măsurilor întreprinse de autoritățile publice centrale și cele locale, de instituțiile de învățământ, de comunitățile propriu-zise.

În general, din cele 15 organizații ale societății civile incluse în studiu, 8 organizații au declarat că manifestă un interes sporit față de ODM, 5 organizații manifestă un interes mediu, iar 2 organizații au declarat că nu se interesează nemijlocit de acest subiect. În viziunea organizațiilor incluse în studiu,

Caseta 3.

Sensibilizare și informare în scopul asigurării drepturilor copiilor la educație

Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului (CIDDC) este o organizație neguvernamentală, independentă și apolitică, care administrează programe în domeniul educațional, social, dezvoltând proiecte și servicii care vizează cercetări și studii, accesul la informație pentru toți solicitanții, training-uri, publicații, arte participative etc.

Pe parcursul ultimilor ani CIDDC a implementat mai multe proiecte, care au inclus și o puternică componentă de sensibilizare și de informare, principalele din ele fiind „Includerea socială a copiilor ramași fără îngrijire părintească în urma migrației”, „Suport pentru dezvoltarea serviciilor comunitare pentru copii”, „Copiii monitorizează respectarea propriilor drepturi” ș.a.

Beneficiari ai Proiectului „Includerea socială a copiilor ramași fără îngrijire părintească în urma migrației” au fost 150 de cadre didactice și manageriale (directori adjuncți pentru educație, diriginți, psihologi școlari) din 30 de comunități, circa 15 mii de copii cu vârsta de 10-18 ani (circa 50% din ei cu părinți plecați peste hotare), 15 mii de părinți care intenționează să plece și îngrijitori ai copiilor cu părinți plecați peste hotare. În cadrul acestui proiect, activitățile de sensibilizare și informare au inclus organizarea atelierelor și a meselor rotunde de informare a copiilor, părinților, cadrelor didactice și manageriale, difuzarea materialelor informative tipărite „Copilul meu singur acasă (pentru părinți)” și „Singur acasă (pentru copii)”, punerea pe post la Radio Moldova a versiunilor radiofonice ale acestor cărți.

Proiectul „Suport pentru dezvoltarea serviciilor comunitare pentru copii”, care a avut drept scop facilitarea integrării sociale a copiilor instituționalizați și sporirea participării lor la prevenirea riscurilor sociale și de sănătate, a contribuit la sensibilizarea opiniei publice din comunități față de problemele cu care se confruntă copiii din instituțiile rezidențiale. Principalele activități de sensibilizare și informare au inclus crearea cluburilor, atelierelor sau cercurilor, în care sunt realizate activități comune din timpul liber ale copiilor din gimnaziile internat și semenilor lor din comunitățile respective. În aceste activități au fost implicați copiii din nouă gimnazii internat – Bender, Cahul, Cărpineni (raionul Hâncești), Căzănești (raionul Telenești), Ceadâr-Lunga, Popenchi (raionul Râbnîța), Năpadova (raionul Florești), Strășeni, Văscăuți (raionul Florești) și semenii lor din localitățile respective.

Proiectul „Copiii monitorizează respectarea propriilor drepturi” a avut drept scop îmbunătățirea procesului de implementare în Republica Moldova a Convenției cu privire la Drepturile Copilului prin împuternicirea copiilor să monitorizeze respectarea propriilor drepturi și să întreprindă acțiuni de advocacy în acest sens. În rezultatul implementării proiectului, un grup de copii, selectați în baza unui concurs național, au fost învățați să monitorizeze modul în care în Republica Moldova sunt respectate propriile drepturi. Acest grup a colectat date despre respectarea drepturilor copilului, care au fost aduse la cunoștința persoanelor oficiale din cadrul autorităților guvernamentale și a publicului larg prin intermediul întâlnirilor, comunicatelor și conferințelor de presă, emisiunilor radio și TV. Beneficiari direcți ai proiectului au fost 26 de copii cu vârsta de 11-15 ani, lideri de opinie în comunitățile din care provin, reprezentanți ai Consiliilor Locale ale Tinerilor, mass-media pentru tineri, grupurile de educatori de la egal la egal.

Cu suportul mai multor parteneri de dezvoltare, CIDDC a elaborat și a difuzat în localitățile țării publicațiile “Drepturile copilului pe înțelesul tuturor”, “Adevărul vorbit de copii”, “Viața în ochii copiilor”, “Situația copiilor ramași fără îngrijire părintească în urma migrației”, posterul “Moldova începe cu dreptul. Cu dreptul copilului. Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului”, pliantul “Drepturile mele” ș.a. CIDDC colaborează cu mai multe posturi de radio și TV, realizând emisiuni despre drepturile copiilor, inclusiv dreptul la educație, și respectarea acestora în Republica Moldova.

Sursa: www.childrights.md, accesat la 18 aprilie 2012

corelarea dintre activitățile realizate de ele și acțiunile întreprinse de către autorități și instituțiile de învățământ în domeniul **ODM 2** a fost apreciată ca fiind una foarte strânsă.

Indiscutabil, drept model pot servi, în primul rând, organizațiile care își manifestă interesul față de **ODM 2** prin acțiuni concrete, care au un impact direct asupra procesului de schimbare spre bine a situației din domeniu. Din acest punct de vedere, o resursă foarte importantă pentru societatea civilă în devenire a Republicii Moldova o reprezintă experiența sectorul asociativ din țările cu democrații afirmate. Această resursă devine una și mai valoroasă atunci când experiența respectivă este preluată și implementată de către sectorul asociativ din Republica Moldova.

Exemplele de bune practici pot fi preluate și de alte organizații ale societății civile doar atunci când ele devin cunoscute de majoritatea reprezentanților sectorului asociativ. Din acest punct de vedere este foarte importantă vizibilitatea activităților desfășurate de organizațiile neguvernamentale afirmate deja în domeniile relevante pentru **ODM 2**. Această vizibilitate trebuie asigurată atât în mass media, cât și în Internet, și nu doar pe paginile WEB ale organizațiilor propriu-zise, dar și pe paginile oficiale Web ale autorităților publice centrale și cele locale. Menționăm, că paginile Web ale principalelor autorități publice centrale conțin informații relevante despre cooperarea cu sectorul asociativ, în special, informații curente referitoare la activitățile desfășurate în parteneriat: organizarea cursurilor de instruire, lansările unor campanii de informare, prezentarea materialelor didactice noi, darea în exploatare a edificiilor renovate, dotarea instituțiilor de învățământ. Evident, o astfel de vizibilitate ar putea facilita procesul de creare a unor noi modele de interacțiune a organizațiilor societății civile cu autoritățile publice și comunitățile locale.

3.7. Contribuția organizațiilor societății civile la schimbare

Impactul activităților desfășurate de către organizațiile societății civile în domeniile relevante pentru **ODM 2** se manifestă, în primul rând, prin schimbările ce au loc în învățământul preșcolar, primar și secundar general obligatoriu.

După cum a fost stabilit în primul capitol al acestui studiu, extrapolarea tendințelor înregistrate în anii precedenți relevă faptul că în învățământul preșcolar **ODM 2** va fi realizat în termenii stabiliți. Deși au fost stopate tendințele negative, în cazul învățământului primar realizarea **ODM 2** va necesita eforturi suplimentare. În cazul învățământului secundar general obligatoriu tendințele de scădere a ratelor de cuprindere mai persistă, fapt ce pune sub semnul întrebării eficacitatea și eficiența abordărilor implementate în prezent în acest sub-sector al educației.

Caseta 4.

Practici de extindere a educației incluzive promovate de organizațiile societății civile

Asociația Obștească „Lumos Foundation Moldova” este filiala organizației internaționale de caritate “Lumos Foundation” din Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord. „Lumos” lucrează cu și pentru copiii dezavantajați din Regiunea Europei Centrale și de Est. Scopul organizației este de a preveni separarea copiilor de familii și de a eradica instituționalizarea copiilor, prin promovarea la nivel internațional și național a respectării drepturilor fiecărui copil și prin transformarea sistemelor de educație, sănătate și protecție socială.

Colaborarea dintre autoritățile Republicii Moldova și „Lumos Foundation” se realizează în baza acordurilor cu ministerele relevante și a planurilor de acțiuni care prevăd dezvoltarea serviciilor de protecție socială, educație și de ocrotire a sănătății, destinate copiilor vulnerabili și familiilor acestora. Întrucât Republica Moldova se caracterizează printr-un număr mare de copii care sunt separați de familii și educați în instituții de învățământ de tip rezidențial, Asociația Obștească „Lumos Foundation Moldova” implementează mai multe proiecte, care au drept scop dezinstituționalizarea copiilor prin dezvoltarea și promovarea educației incluzive, prin dezvoltarea serviciilor sociale pentru copil și familie și implementarea unor forme mult mai adecvate de îngrijire și de educație, iar în cazurile în care acest lucru este posibil, întoarcerea copiilor din instituțiile rezidențiale în familiile în care s-au născut, plasarea lor în familiile extinse sau în servicii de asistență parentală profesionistă.

În scopul creării cadrului normativ-metodologic pentru educația copiilor dezinstituționalizați, Asociația Obștească „Lumos Foundation Moldova”, în strânsă colaborare cu Ministerul Educației, a constituit grupuri de experți care au elaborat reglementările privind organizarea educației incluzive în instituțiile de învățământ general, structura-standard a Planului educațional individualizat, ghiduri metodologice privind adaptările curriculare și evaluarea progresului școlar în contextul educației incluzive, precum și reglementările specifice pentru evaluarea finală și certificarea elevilor cu cerințe educaționale speciale.

În scopul asigurării calității și sustenabilității formării cadrelor didactice pentru lucrul cu copiii cu cerințe speciale, cu suportul „Lumos Foundation Moldova”, a fost elaborată unitatea de curs Educație incluzivă, care se va aplica, cu titlu obligatoriu, în formarea inițială a cadrelor didactice la nivel universitar și de colegiu. Documentele menționate au fost elaborate cu participarea celor mai buni experți naționali și internaționali în educația incluzivă, reprezentanți notorii ai cadrelor didactice și manageriale, care aveau deja o bogată experiență de lucru cu copiii cu cerințe educaționale speciale. Documentele elaborate de către grupurile de lucru au fost adoptate de Consiliul Național pentru Curriculum și puse în aplicare prin ordinele Ministerului Educației.

Inițial, noile servicii destinate copiilor vulnerabili și familiilor acestora au fost implementate în trei raioane-pilot. Experții Asociației „Lumos Foundation Moldova” au organizat seminare și cursuri de instruire a specialiștilor din cadrul organelor administrației publice locale, a cadrelor didactice și a celor manageriale, a asistenților sociali. În raioanele-pilot a fost efectuată o evaluare complexă a necesităților copiilor vulnerabili și a familiilor acestora. În procesul de

evaluare au fost identificați și copii, nașterea cărora nu a fost înregistrată, fapt care îi plasa pe acești copii într-o zonă de risc major de a rămâne în afara sistemelor de educație, sănătate și protecție socială, dar și de a fi exploatați prin muncă, de a fi traficați etc.

În procesul implementării reformei sistemului rezidențial de îngrijire a copiilor, s-a constatat că mulți copii au fost plasați în instituțiile rezidențiale din cauza unor simple dificultăți de învățare, care puteau fi ușor depășite de către copii în cadrul instituțiilor de învățământ din localitățile din care ei proveneau, cu condiția ca aceste instituții să dispună de resursele și capacitățile adecvate.

În scopul consolidării capacităților autorităților publice, instituțiilor de învățământ, și a comunităților în ansamblu de a crea noi servicii sociale și de educație destinate copiilor din familii vulnerabile și copiilor cu cerințe educaționale speciale, Asociația „Lumos Foundation Moldova” a organizat cursuri de formare profesională, a susținut activitățile de elaborare a materialelor didactice, a atras elevii și părinții în campaniile de susținere a copiilor cu cerințe speciale, a contribuit la dotarea instituțiilor de învățământ cu materiale didactice, mobilier și echipamente destinate asigurării educației incluzive.

Asociația Obștească „Lumos Foundation Moldova”, împreună cu organizațiile neguvernamentale „Copil, Comunitate, Familie – Moldova”, „Every Child”, „Femeia și copilul – Protecție și sprijin”, în parteneriat cu UNICEF Moldova, susțin Ministerul Educației în implementarea Strategiei naționale și a Planului de acțiuni privind reforma sistemului rezidențial de îngrijire a copilului 2007-2012 și a Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020.

Surse: www.lumos.org.uk și www.edu.md, accesate la 16 iulie 2012

Perceperea situației existente și evaluarea perspectivelor de schimbare de către organizațiile societății civile incluse în studiu, diferă, într-o anumită măsură, de tendințele actuale din învățământul primar și secundar general obligatoriu. Astfel, majoritatea absolută a organizațiilor neguvernamentale, 10 din cele 15 incluse în studiu, au declarat că până în anul 2015 țintele stabilite pentru **ODM 2** vor fi atinse în totalitate atât în învățământul preșcolar, cât și în cel secundar general obligatoriu. Doar 4 din organizațiile incluse în studiu au declarat că țintele respective nu vor fi atinse în termenii preconizați. Menționăm că una din organizațiile neguvernamentale inclusă în studiu nu a dorit să estimeze perspectivele de realizare a sarcinilor din componența **ODM 2**, argumentând acest fapt prin lipsa de informații relevante.

Prin urmare, în pofida faptului că situația din domeniul învățământului secundar obligatoriu nu se schimbă în direcția dorită, majoritatea organizațiilor neguvernamentale incluse în studiu percep schimbările din sectorul educației ca fiind pozitive. Posibil, că o astfel de percepție va contribui la o intensificare a activităților orientate spre redresarea situației, în special, în cazul învățământului gimnazial.

Un rol important în promovarea schimbării revine relațiilor de parteneriat pe care le stabilesc organizațiile societății civile cu ceilalți actori, care sunt activi în domeniile relevante pentru **ODM 2**: autoritățile publice centrale și locale, organizațiile internaționale, partenerii de dezvoltare, agenții

economici, alte organizații ale societății civile. În cazul celor 15 organizații neguvernamentale incluse în studiu, cele mai frecvente sunt parteneriatele stabilite cu instituțiile statului (9 parteneriate), cu organizațiile internaționale și partenerii de dezvoltare (7 parteneriate). Relațiile de parteneriat ale organizațiilor societății civile cu agenții economici sunt subdezvoltate, în cadrul studiului efectuat fiind înregistrate doar două astfel de parteneriate. Menționăm faptul, că organizațiile neguvernamentale preferă să-și unească eforturile în cazul implementării unor proiecte mai mari, în cadrul grupului de organizații inclus în studiu înregistrându-se 10 de astfel de parteneriate.

Scara la care se manifestă schimbările – la nivel național, regional sau local, – nu este atât de relevantă, întrucât inițierea și promovarea schimbării reprezintă una din misiunile principale atât a organizațiilor societății civile care activează la nivelul întregii țări, cât și a celor care își desfășoară activitatea doar în cadrul unei mici localități rurale. Foarte des, activitățile inițiate la nivel central au un impact puternic la nivel local, contribuind la îmbunătățirea situației mai multor copii și familii vulnerabile. Totodată, experiența acumulată și lecțiile învățate în procesul desfășurării unor activități cu un caracter aparent local, pot contribui la îmbunătățirea documentelor de politici ce vor fi implementate la nivelul întregii țări.

Caseta 5.

Rolul parteneriatelor în modernizarea educației preșcolare și a învățământului primar

Asociația Obștească „Pas cu Pas” a fost fondată în anul 1998. Scopul de bază al asociației constă în susținerea reformelor din învățământ prin promovarea metodologiilor centrate pe copil, dezvoltarea holistă a copiilor în parteneriat cu familia, extinderea parteneriatelor multiple familie – comunitate – grădiniță – școală. Activitățile asociației sunt orientate spre asigurarea unei tranziții cu succes de la grădiniță la școală, a unui start bun la început de școală, a unui start bun în viață, în special, pentru copiii din mediul rural. În ultimii ani, aceste activități au fost desfășurate în cadrul următoarelor direcții strategice:

Educația centrată pe copil. Asociația Obștească “Pas cu pas” a contribuit la crearea unei rețele de instituții de învățământ preșcolar și primar, bazate pe metodologia învățării active, semnificative și participative. Rețeaua include 350 de instituții, cu un contingent de circa 15 mii de copii. În scopul implementării noilor metodologii centrate pe copil și de dezvoltare holistă a copiilor în parteneriat cu familia, pentru circa 1,5 mii de educatori, învățători de clasele primare și conducători de instituții din cadrul rețelei au fost organizate cursuri de formare continuă. De asemenea, în activitățile de formare continuă au fost incluși părinții copiilor și reprezentanții autorităților publice locale. Sprijinul Ministerului Educației și relațiile durabile de parteneriat cu comunitățile locale și instituțiile de învățământ, cu direcțiile raionale și municipale de învățământ au avut un rol decisiv în crearea și funcționarea eficientă a unei rețele atât de extinse.

Consolidarea capacităților umane în implementarea metodologiei centrate pe copil. Au fost organizate cursuri de instruire pentru cadrele didactice ce au avut drept scop schimbarea practicilor educaționale în direcția promovării învățării active și a gândirii critice, deprinderilor de soluționare a problemelor. Un rol aparte a revenit activităților de mentorat, care au contribuit

la diseminarea metodelor moderne de educație preșcolară și primară în circa 400 de instituții. În prezent, în aceste instituții a demarat procesul de implementare a practicilor de educație incluzivă, de orientare a procesului educativ pe nevoile individuale ale fiecărui copil.

Extinderea accesului la educație de calitate la nivel local. În cooperare cu mai mulți parteneri de dezvoltare, Asociația Obștească “Pas cu pas” a contribuit la deschiderea Centrelor Comunitare pentru copii și familii. În cadrul acestor centre, familiile tinere sunt susținute în dezvoltarea abilităților de educație timpurie și pregătirea pentru școală. În total au fost create circa 110 centre, amplasate, în majoritatea cazurilor, în localitățile rurale și unele centre raionale. Menționăm, că până la deschiderea Centrelor comunitare, localitățile rurale respective nu dispuneau de instituții de educație și dezvoltare timpurie a copiilor. Centrele comunitare deschise în orașele reședință de raion au avut un important rol de extindere a bunelor practici, servind drept modele pentru toate localitățile din raioanele respective.

Modernizarea formării inițiale și continue a cadrelor didactice. În parteneriat cu Universitatea de Stat din Moldova, au fost elaborate curriculumul și materialele de suport pentru cursul de Psihopedagogie a educației centrate pe copil. Au fost organizate cursuri de formare continuă pentru cadrele didactice din 16 universități și colegii pedagogice, campanii de promovare a metodelor interactive de predare, de consolidare a legăturilor dintre universități, colegii și școlile selectate în calitate de baze de practică pentru studenți. Cursurile de formare continuă au fost urmate de 150 de cadre didactice și manageriale de la facultățile și colegiile pedagogice. Ulterior, absolvenții cursurilor de formare continuă au devenit formatori locali pentru colegii lor din instituțiile respective. Curriculumul, materialele de suport, modulele de training au fost editate și distribuite în toate instituțiile de formare inițială și continuă a cadrelor pedagogice.

Transformarea școlilor din instituții academice în școli deschise schimbării. Activitățile de bază în această direcție au inclus seminare de consolidare a capacităților cadrelor didactice și ale părinților de a transforma școlile în comunități de învățare prin valorificarea resurselor locale, deschiderea școlilor spre nevoile comunităților, sprijinirea atât a elevilor, cât și a părinților în formarea abilităților de învățare pe întreg parcursul vieții. Asociația a oferit comunităților asistență tehnică în evaluarea resurselor locale și în crearea serviciilor educaționale necesare cetățenilor din localitățile respective, în special, a cursurilor de educație parentală, de educație vocațională ș.a.).

Asociația Obștească “Pas cu Pas” are stabilite relații de parteneriat cu trei ministere, 27 de direcții raionale și municipale de învățământ, tineret și sport, cu circa 500 de instituții de învățământ, mai multe ONG-uri. Se fac eforturi pentru extinderea cooperării cu companiile din sectorul privat, în prezent relații de parteneriat fiind stabilite cu două companii. În cursurile de formare continuă, Asociația Obștească “Pas cu Pas” include module de instruire, care orientează și sprijină cadrele didactice și părinții în stabilirea unor parteneriate la nivel local. De asemenea, prin intermediul instituțiilor din rețea, este încurajat și sprijinit activismul local, stabilirea parteneriatelor între instituțiile de învățământ și actorii comunitari.

Sursa: Programul Educațional “Pas cu Pas”, 2012

În promovarea schimbării, organizațiile societății civile ce activează în domeniile relevante pentru ODM 2 întâmpină și anumite dificultăți. Principalele dificultăți, menționate de reprezentanții organizațiilor incluse în studiu sunt:

- ♦ irelevanța și, uneori, caracterul declarativ al unor documente de politici;
- ♦ nivelul insuficient de deschidere a unor autorități publice față de colaborarea cu organizațiile societății civile;
- ♦ reticența unor funcționari publici față de propunerile înaintate de către organizațiile societății civile;
- ♦ persistența în interacțiunea dintre organizațiile societății civile și organele administrației publice a mai multor elemente de formalism;
- ♦ tentativele de a trata organizațiile societății civile prin prisma unor presupuse orientări sau afilieri politice ale acestora.

În viziunea organizațiilor societății civile, aceste dificultăți ar putea fi depășite prin:

- ♦ transpunerea în viață în volum deplin a cadrului normativ-juridic referitor la transparența procesului decizional atât la nivel central, cât și la nivel local;
- ♦ intensificarea dialogului dintre organizațiile societății civile și factorii de decizie din cadrul autorităților publice;
- ♦ inițierea și extinderea ulterioară a practicilor de externalizare a serviciilor care în prezent sunt prestate, uneori într-un mod impropriu, doar de către instituțiile statului;
- ♦ modernizarea mai energică a managementului educațional, în special în aspectele ce țin de extinderea participării comunităților și a sectorului asociativ în luarea deciziilor;
- ♦ instruirea funcționarilor publici în domeniile ce țin de interacțiunea cu organizațiile societății civile.

Evident, realizarea unor astfel de măsuri presupune nu numai schimbări de reguli, instituții și atitudini, dar și schimbări profunde ale paradigmelor pe care în prezent se bazează guvernarea educației.

Caseta 6.

„Pas cu pas, copiii romi pot reuși” – un proiect regional cu impact la scară întregii țări

Pe parcursul anilor 2010-2011, Uniunea Tinerilor Romi din Republica Moldova “Tarna Rom”, cu suportul UNICEF Moldova și Pestalozzi Children’s Foundation, a implementat Proiectul „Pas cu pas, copiii romi pot reuși”. Proiectul a avut drept obiectiv principal sporirea accesului la educație a copiilor romi și non-romi de vârstă de 6-12 ani, care provin din familiile dezavantajate. Pentru atingerea acestui obiectiv, în cadrul proiectului s-au desfășurat activități de consolidare a capacităților autorităților publice locale și ale mediatorilor comunitari în acordarea de conciliere, sprijin și asistență familiilor dezavantajate de romi, promovarea în rândul părinților romi a rolului decisiv al educației în asigurarea unui viitor mai bun pentru propriii copii.

Proiectul a fost implementat cu sprijinul mediatorilor comunitari romi, în parteneriat cu autoritățile publice locale din Țibirica, Schinoasa, Parcani, Hâncești, Mingir, Drochia, Gribova și organele administrației publice locale din raioanele Călărași, Hâncești și Drochia.

În ansamblu, în activitățile proiectului au fost atrași 320 de copii de origine roma și non-roma ce provin din familiile dezavantajate din șapte comunități. Principalele activități desfășurate în scopul facilitării accesului la o educație de calitate au inclus identificarea copiilor preșcolari, informarea părinților, organizarea unei Școli de Vară destinată copiilor preșcolari romi și a unei Școli după Orele de Clasă, destinată elevilor defavorizați romi și ne-romi din învățământul primar. La Școala de Vară au participat 35 de preșcolari, care au învățat să citească, să numere și să scrie, au avut posibilitatea de a-și face noi prieteni. Ulterior, toți acești copii au fost înscriși în clasa întâi. Școala după Orele de Clasă a fost frecventată de 97 de copii, care și-au îmbunătățit abilitățile de citire, numărare și scriere. Concomitent, acești elevi au ajutat copiii preșcolari să înțeleagă mai bine viața școlii. Activitățile didactice din cadrul școlilor respective au fost realizate de către 19 cadre didactice, pentru care, în prealabil, au fost organizate cursuri de instruire.

În scopul dezvoltării capacităților mediatorilor școlari romi de a lucra cu copiii și părinții romi au fost organizate cursuri de instruire, vizite de studii, reuniuni pentru schimbul de experiență. În activitățile de instruire și de informare în domeniul promovării și apărării drepturilor persoanelor de etnie roma, păstrării tradițiilor culturale, extinderii accesului copiilor de romi la o educație de calitate au fost incluși 116 cadre didactice și 18 reprezentanți ai organelor administrației publice locale.

În procesul implementării Proiectului, membrii Uniunii Tinerilor Romi din Republica Moldova “Tarna Rom” și mediatorii școlari romi au organizat mai multe întâlniri și discuții informale cu circa 250 de părinți romi, în cadrul cărora au fost diseminate informațiile despre Proiect și abordate subiectele referitoare la importanța educației, drepturile și obligațiunile pe care le au părinții, căile de soluționarea a problemelor cu care se mai confruntă încă familiile de romi. Ca urmare, tot mai mulți părinți au început să înțeleagă importanța educației pentru viitorul propriilor copii, s-a îmbunătățit comunicarea lor cu mediatorii școlari, cadrele didactice, personalul medical din instituțiile locale de ocrotire a sănătății etc.

Experiența acumulată și lecțiile învățate în procesul implementării Proiectului “Pas cu pas, copiii romi pot reuși” au stat la baza mai multor propuneri și recomandări, formulate de organizațiile societății civile, care, în mare parte, au și fost incluse în Planului de acțiuni privind susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2011-2015, actualizat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 56 din 31 ianuarie 2012. Evident, acest fapt va avea un impact semnificativ asupra situației copiilor de etnie romă la scara întregii țări.

Sursa: Uniunea Tinerilor Romi din Moldova “Tarna Rom”, 2012

CAPITOLUL 4.

ROLUL SECTORULUI PRIVAT ÎN ATINGEREA ȚINTELOR ODM 2

4.1. Cartografierea sectorului privat din Republica Moldova

În ansamblu, sectorul privat din Republica Moldova poate contribui la atingerea țintelor **ODM 2** atât prin activitățile de bază, cât și prin promovarea unor politici corporative de responsabilitate socială: externalități sociale pozitive, filantropie și sponsorizări, contribuții la dezvoltarea comunitară, implicarea mai activă în elaborarea și implementarea politicilor educaționale.

În acest studiu prin termenul “sector privat” se înțelege totalitatea întreprinderilor și a instituțiilor financiare, care, conform Clasificatorului formelor de proprietate,¹ nu se află în proprietate publică. Termenul “întreprindere privată” presupune orice agent economic privat, care are drept obiectiv obținerea de profit prin prestarea de servicii, executarea de lucrări sau producerea de mărfuri. Astfel, acest termen nu va include întreprinderile de stat, întreprinderile municipale sau ale autorităților publice locale și societățile pe acțiuni cu pachet majoritar de stat.

Conform datelor statistice disponibile,² sectorul privat din Republica Moldova se caracterizează prin următoarele particularități:

- ♦ În numărul total de întreprinderi, ponderea celor private este dominantă. Astfel, din cele circa 31,3 mii de întreprinderi, care erau active în anul 2010, circa 28,4 mii (90,8%) se aflau în proprietate privată și doar 635 (2,0%) în proprietate publică. Circa 1,2 mii de întreprinderi (3,7%) aveau statutul de întreprindere mixtă (proprietate a Republicii Moldova + proprietate străină), alte 150 de întreprinderi (0,5%) se aflau în proprietate mixtă (publică + privată), iar 936 de întreprinderi (3,0%) – în proprietate străină.
- ♦ Întreprinderile private au cea mai mare cifră de afaceri. Din cifra totală de afaceri de circa 168,6 mild. de lei, 102,1 mild. de lei (60,5%) revin întreprinderilor aflate în proprietate privată. Cifra de afaceri a întreprinderilor aflate în proprietate străină era de circa 22,9 mild. de lei (13,6%), iar a celor care aveau statutul de întreprinderi mixte (proprietate a Republicii Moldova + proprietate străină) – 25,6 mild. de lei (15,2%). Cifra de afaceri a întreprinderilor proprietate publică era de doar 14,0 mild. de lei (8,3%), iar a celor aflate în proprietate mixtă (publică + privată) – 4,0 mild. de lei (2,4%).
- ♦ Cea mai mare parte a salariaților activează în cadrul întreprinderilor private. Din cei circa 449,2 mii de salariați ce activau în cadrul întreprinderilor, circa 300,2 mii (66,8%) activau în cadrul întreprinderilor proprietate privată, iar alți aproximativ 73,0 mii (16,3%) – în cadrul întreprinderilor proprietate publică. Circa 14,1 mii de salariați (3,1%) activau în cadrul întreprinderilor cu proprietate mixtă (publică + privată), 31,1 mii (6,9%) – în cadrul întreprin-

1 Hotărârea Departamentului Standarde, Metrologie și Supraveghere Tehnică nr. 276-st din 04.02.1997

2 Rezultatele anchetei structurale în întreprinderi 2011. Biroul Național de Statistică. Chișinău, 2011

derilor proprietate străină și alți 31,0 mii (6,9%) – în cadrul întreprinderilor mixte (proprietate a Republicii Moldova + proprietate străină).

- ♦ Majoritatea întreprinderilor sunt concentrate în regiunea de dezvoltare Chișinău. Astfel, în anul 2010 în această regiune erau localizate circa 18,7 mii de întreprinderi, ce constituia 59,7% din numărul total de întreprinderi. În cadrul acestor întreprinderi activau 257,1 mii de salariați (57,2% din numărul total de salariați), iar cifra de afaceri a acestor întreprinderi a fost de circa 122,6 mild. de lei (72,7% din cifra totală de afaceri). Numărul de întreprinderi, numărul de salariați și cifrele de afaceri în celelalte regiuni de dezvoltare – Nord, Centru, Sud, UTA Găgăuzia –, sunt de 3–6 ori mai mici.
- ♦ În sfera economică “business” prevalează întreprinderile mici și mijlocii. În total pe țară, ponderea întreprinderilor mici și mijlocii constituie 99,3% după numărul întreprinderilor, 71,3% după numărul mediu de salariați, 69,5% după cifra de afaceri și 63,4% după valoarea producției.
- ♦ În sectorul bancar predomină capitalul străin. Dintre cele 15 bănci comerciale, 9 sunt cu capital majoritar străin. Ponderea băncilor cu capital majoritar străin este de 41,1%. Ponderea capitalului de stat este foarte mică – 2,5% din totalul capitalului bancar sau 12,4% din totalul activelor deținute de băncile cu capital majoritar de stat.³

Evident, particularitățile sectorului privat din Republica Moldova își lasă amprenta asupra modului și a gradului de participare a companiilor în activitățile relevante pentru **ODM 2**. Din studiile efectuate în ultimii ani⁴ rezultă că activitățile cu un pronunțat caracter de responsabilitate socială se întâlnesc mai des în cazul companiilor relativ mari, cu participare străină și cu acoperire națională. Totodată, companiile mici pot stabili mai ușor legături directe cu comunitățile locale, fapt ce contribuie la ajustarea activităților preconizate la nevoile cotidiene ale copiilor, elevilor și familiilor vulnerabile.

Ținând cont de aceste particularități, în scopul identificării celor mai bune practici de responsabilitate socială, selectarea companiilor candidate de a fi incluse în studiul de față s-a făcut în baza mai multor criterii, principalele din ele fiind mărimea acestora, genul de activitate economică și caracterul activităților de responsabilitate socială corporativă, care, într-o anumită măsură, trebuiau să fie relevante pentru **ODM 2**. Accentuăm faptul că rezultatul aplicării acestor criterii a fost influențat în mare măsură de rata înaltă a refuzurilor, foarte multe companii preferând să nu fie incluse într-un astfel de studiu.

Tabelul 12.

Caracteristica generală a grupului de companii private incluse în studiu

Tipurile de activități	Numărul de companii	Din care,				
		după capitalul majoritar		după numărul de angajați		
		național	străin	0-49	50-249	250 și peste
Activități financiare	1	0	1	0	0	1
Comerț	2	2	0	0	1	2
Comunicații	2	1	1	0	0	2

³ Ion Tornea. Sectorul bancar din Republica Moldova. Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale “Viitorul”, Chișinău, 2012

⁴ Alexandru Oprunenco, Valeriu Prohnițchi, Mihai Rusu. Evaluarea Responsabilității Sociale Corporative în Moldova. Expert-Grup, Chișinău, 2005
Lilia Covaș, Aurelia Braguță. Responsabilitatea socială: aspecte practice. Academia de Studii Economice a Moldovei, Chișinău, 2009

Tipurile de activități	Numărul de companii	Din care,				
		după capitalul majoritar		după numărul de angajați		
		național	străin	0-49	50-249	250 și peste
Construcții	3	2	1	1	1	1
Energetică	1	1	0	0	0	1
Industria alimentară	2	1	1	0	0	2
Industria prelucrătoare	4	2	2	0	2	2
Industria ușoară	1	1	0	0	0	1
Servicii	1	1	0	0	1	0
Total	17	11	6	1	5	12

Sursa: Institutul de politici Publice, 2012

Din datele prezentate în tabelul de mai sus se observă că în studiu au fost incluse, în special, companiile mari, cu un număr de angajați de 250 și mai multe persoane. Deși numărul de companii private mijlocii (50-249 de angajați) depășește cu mult numărul de companii mari, această categorie de companii este reprezentată în studiu de doar 5 întreprinderi, fapt ce se explică prin lipsa în cadrul companiilor mijlocii și, cu atât mai mult, în cadrul companiilor mici a unor mecanisme instituționalizate de evidență a activităților relevante pentru **ODM 2**. Tot din aceste considerente, în studiu a fost inclusă și o singură întreprindere privată mică (0-49 de angajați), care a fost selectată și datorită faptului că desfășoară activități sistematice de susținere a instituțiilor de învățământ preșcolar și primar din localitatea în care își are sediul.

După tipurile de activități, companiile incluse în studiu reflectă, în mare măsură, structura sectorului privat după principalele categorii de activități economice și financiare, Republica Moldova caracterizându-se printr-o pondere mare a industriei alimentare, industriei prelucrătoare, construcțiilor, comerțului și comunicațiilor.

4.2. Cunoașterea agendei internaționale și naționale de dezvoltare

Gradul de implicare a sectorului privat în activitățile ce au drept scop atingerea țintelor **ODM 2** în Republica Moldova este determinat, în mare măsură, de perceperea importanței educației de către cetățenii acestei țări. Din datele Barometrului de Opinie Publică, un sondaj reprezentativ la nivel național,⁵ realizat în luna aprilie a anului 2012, derivă următoarele particularități ale acestei percepții:

- ◆ În domeniul învățământului se atestă cel mai înalt nivel de satisfacție a populației de activitatea conducerii țării. Astfel, la întrebarea “În ce măsură sunteți mulțumiți de ceea ce face conducerea țării în următoarele domenii ...?”, în cazul învățământului, ponderea răspunsurilor “Destul de mulțumit” și “Foarte mulțumit” este cea mai mare, respectiv, de 34% și 3%.
- ◆ Nivelul de mulțumire a populației de educația pe care o primesc copiii la școală se situează la mijlocul clasamentului. La întrebarea “Cât de mulțumit sunteți de ...?”, în cazul opțiunii “Educația pe care o primesc copiii la școală”, ponderea răspunsurilor “Destul de mulțumit” și “Foarte mulțumit”, respectiv, este de 43% și 7%. Educația se situează pe locul patru într-un clasament din opt opțiuni, fiind devansată de asistența medicală, locuință și transporturi.

⁵ www.ipp.md, accesat la 15 mai 2012

- ♦ Educația nu este considerată de către populație ca fiind o problemă de importanță primordială. Astfel, la întrebarea “Care sunt cele mai importante trei probleme ce trebuie rezolvate în Republica Moldova?”, în cazul opțiunii “Îmbunătățirea situației în învățământ, știință, cultură”, răspunsul “În primul rând”, a fost selectat de doar 2% din respondenți. Răspunsul “În al doilea rând” a fost selectat de 5%, iar răspunsul “În al treilea rând” – de doar 9% din respondenți. Cea mai înaltă pondere a acumulat-o opțiunea “Ridicarea nivelului de trai”, respectiv, 23%, 28% și 19%, iar cea mai joasă – opțiunea “Asigurarea dezvoltării spirituale a oamenilor”, respectiv, 1%, 1% și 4%.
- ♦ Deși sunt mulțumiți de educația pe care o primesc copiii la școală, cetățenii sunt îngrijorați de viitorul lor. La întrebarea “Care sunt lucrurile ce vă îngrijorează cel mai mult în prezent?”, în cazul opțiunii “Viitorul copiilor”, răspunsurile “În primul rând”, “În al doilea rând” și “În al treilea rând” au fost selectate, respectiv, de 16%, 13% și 18% din respondenți. Cea mai înaltă pondere a acumulat-o opțiunea “Prețurile”, respectiv, 23%, 29% și 15%.

Evident, acest mod de percepere de către populație a situației din sectorul educației și a importanței acesteia pentru viitorul copiilor lor își lasă amprenta asupra modului de prioritizare de către companiile private a activităților de responsabilitate socială, în special, în cazul celor relevante pentru ODM 2.

Tabelul 13.

Nivelul de cunoaștere de către companiile private a documentelor cu privire la prioritățile de dezvoltare și a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului

	Numărul de organizații ce cunosc/nu cunosc documentele respective	
	Cunosc	Nu cunosc
Declarația Mileniului 2000	5	12
Declarația de la Paris 2005	2	15
Agenda pentru Acțiune de la Accra 2008	1	16
Principiile de la Istanbul pentru dezvoltare efectivă a organizațiilor societății civile, 2009	1	16
Parteneriatul pentru Cooperare Efectivă în domeniul Dezvoltării de la Busan 2011	3	14
Cadrul Internațional al Organizațiilor Societății Civile pentru Eficacitatea Dezvoltării 2011	2	15
Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (ODM)	12	5

Sursa: Institutul de Politici Publice, 2012

După cum era și de așteptat, majoritatea companiilor private cunosc mai bine documentele naționale cu privire la prioritățile de dezvoltare și a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului și mai puțin documentele internaționale. Astfel, documentele referitoare la Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului în Republica Moldova sunt cunoscute de 12 companii din cele 17 incluse în studiu, pe când Declarația Mileniului din anul 2000 este cunoscută doar de 5 companii. În cazul celorlalte documente internaționale – Declarația de la Paris 2005, Agenda pentru Acțiune de la Accra 2008, Principiile

de la Istanbul pentru dezvoltare efectivă a organizațiilor societății civile, 2009, Parteneriatul pentru Cooperare Efectivă în domeniul Dezvoltării de la Busan 2011, Cadrul Internațional al Organizațiilor Societății Civile pentru Eficacitatea Dezvoltării 2011 –, nivelul de cunoaștere este mult mai modest, reprezentanții companiilor declarând că procesul de implementare a activităților cotidiene lor nu au tangențe directe cu astfel de documente.

După cum derivă din rezultatele interviurilor cu reprezentanții companiilor private, între nivelul de cunoaștere a documentelor cu privire la prioritățile de dezvoltare și a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului și volumul activităților relevante pentru **ODM 2**, desfășurate de aceste companii, nu există o legătură directă. Majoritatea reprezentanților companiilor au declarat că planificarea activităților relevante pentru **ODM 2** se face mai mult în baza cerințelor și nevoilor concrete ale cetățenilor, comunităților, instituțiilor de învățământ și, uneori, în baza sugestiilor și/sau rugămintelor formulate explicit de către autorități.

În general, documentele cu privire la prioritățile de dezvoltare și a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului sunt cunoscute mai bine de către companiile private cu capital străin, care au preluat de la companiile internaționale și implementează în Republica Moldova practicile moderne de management a activităților din domeniul responsabilității sociale corporative.

Deși nu toate companiile private cunosc în detalii documentele cu privire la prioritățile de dezvoltare și Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului, majoritatea din ele manifestă interes față de situația din domeniul **ODM 2** și a eventualelor căi de soluționare a problemelor care mai persistă în sectorul educației. Astfel, din cele 17 companii private incluse în studiu, o companie a declarat că este interesată în mare măsură în subiectele relevante pentru **ODM 2**, iar 10 companii au declarat că sunt interesate în aceste subiecte în măsură medie.

Fiind rugate să evalueze progresele înregistrate în domeniile relevante pentru **ODM 2**, 8 companii private din cele 17 incluse în studiu au declarat că o astfel de evaluare nu ține de competența lor, 3 companii au declarat că țara noastră a înregistrat anumite progrese, iar 6 companii au declarat că în ultimii cinci ani astfel de progrese nu au fost înregistrate.

4.3. Externalități sociale pozitive

Inițial, termenul „externalități” era folosit mai mult pentru a caracteriza efectele economice negative, generate de poluare asupra resurselor mediului ambiant, costul cărora este suportat de către societate. Ulterior, conținutul acestui termen a fost extins, prin “externalități” înțelegându-se consecințele sau efectele activităților economice, care afectează viața oamenilor. Efectele respective sunt suportate și de alte persoane sau grupuri decât cele care le produc. Externalitățile se concretizează în costuri sau beneficii care, deși se produc, nu sunt evidențiate în cheltuielile și rezultatele obținute de către agenții economici.

Evident, companiile private pot aduce o contribuție substanțială la realizarea **ODM 2** prin maximizarea externalităților pozitive și minimizarea celor negative.

Identificarea și, cu atât mai mult, evaluarea externalităților pozitive și a celor negative prin prisma activităților desfășurate de către companiile private în domeniile relevante pentru **ODM 2** reprezintă o sarcină complexă, care presupune efectuarea unor studii academice aprofundate. Totuși, în proce-

sul elaborării studiului de față au fost identificate mai multe companii private, care pot servi drept un model de maximizare a externalităților pozitive.

Astfel, în activitatea tuturor celor 17 companii private incluse în studiu, se întâlnesc măsuri ce au drept scop facilitarea accesului copiilor la o educație de calitate prin crearea unor condiții mai ușoare de muncă angajaților ce au copii de vârstă învățământului preșcolar și general obligatoriu, atragerea angajaților în activitățile de susținere și de promovare a educației, prin orientarea unei părți a asortimentului de produse și servicii la necesitățile consumatorilor ce provin din păturile social-vulnerabile.

Este cunoscut faptul că una din cauzele principale ale neșcolarizării, absenteismului și abandonului școlar constă în exploatarea prin muncă a copiilor. Noțiunea “munca copilului” se referă la munca care comportă factori de risc mintal, fizic sau moral și este dăunătoare pentru copii, și/sau afectează școlarizarea copiilor prin absenteism, eșec și abandon școlar sau prin obligarea lor de a combina frecventarea școlii cu munca. Această definiție este în conformitate cu Convenția Organizației Internaționale a Muncii nr. 138 cu privire la vârsta minimă de angajare (1973) și Convenția Organizației Internaționale a Muncii nr. 182 cu privire la interzicerea celor mai grave forme ale muncii copilului și acțiunea imediată în vederea eliminării lor.

O analiză detaliată a datelor statistice disponibile⁶ relevă faptul că în anul 2009 circa 95,6 mii de copii de vârstă învățământului preșcolar, primar și gimnazial, ce constituie 17,9% din numărul total de copii de vârstă respectivă, lucrau în condiții de muncă a copilului. Numărul mediu de ore lucrate în condițiile de muncă a copiilor este de 10 ore pe săptămână. Pentru grupa de vârstă de 5-11 ani, numărul mediu de ore lucrate în condițiile de muncă a copiilor este de 6 ore, pentru copiii de 12-14 ani – de 10 ore și pentru copii de 15-17 ani – 14 ore pe săptămână.

Tabelul 14.

Distribuția muncii copiilor după elemente componente și categorii de vârstă

	Total	5-11 ani	12-14 ani	15-16 ani	17 ani
Munca copiilor, mii persoane,	109,2	38,2	30,5	26,9	13,4
din care:					
a) munci nepericuloase	29,9	29,6	2,9	0,3	0,2
copii de 5-11 ani care lucrează	26,6	26,6	0,0	0,0	0,0
copii de 12-14 ani care lucrează mai mult de 13 ore, de 15-16 ani care lucrează mai mult de 24 ore, de 17 ani care lucrează mai mult de 35 ore pe săptămână	3,3	0,0	2,9	0,3	0,2
b) munci periculoase	74,7	10,7	27,1	24,2	12,7
activități economice periculoase	1,9	0,1	0,4	0,7	0,8
ocupații periculoase	4,0	0,3	0,6	1,7	1,4
ore de lucru excesive (> 42 ore pe săptămână)	1,1	0,0	0,3	0,4	0,4
condiții periculoase	67,7	10,3	25,8	21,4	10,1
c) copii care îndeplinesc activități neplătite în gospodărie mai mult de 27 ore pe săptămână	4,4	0,8	0,5	2,4	0,7

Sursa: Munca copiilor în Republica Moldova: rezultatele cercetării statistice din 2009 privind Activitățile copiilor: Sinteză. – Biroul Național de Statistică., 2010

6 Munca copiilor în Republica Moldova: Rezultatele cercetării din 2009 vizând activitățile copiilor / Organizația Internațională a Muncii; Programul Internațional pentru Eliminarea Muncii Copilului al OIM; Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. – Chișinău: OIM, 2010

Asigurarea accesului la învățământul general obligatoriu

Obiectivul 2

Accentuăm faptul că munca copilului este mult mai răspândită în mediul rural, circa 24,9% din toți copiii din localitățile sătești aflându-se în condiții de muncă a copilului. În cazul localităților urbane această cifră nu a depășit valoarea de 5,0%.

Băieții sunt afectați de fenomenul muncii copilului într-o măsură cu mult mai mare decât fetele, ponderea băieților în numărul total de copii aflați în condiții de muncă a copilului fiind de 63%, iar a fetelor – de 37%.

Evident, companiile private pot contribui într-o măsură decisivă la combaterea fenomenului muncii copilului. Acest lucru este stipulat și în Convenția colectivă (nivel național) nr. 8 din 12.07.2007 privind eliminarea celor mai grave forme de muncă a copiilor,⁷ prin care angajatorii își asumă următoarele obligațiuni:

- ♦ să nu admită angajarea copiilor la lucrările proscrie persoanelor mai tinere de optsprezece ani;
- ♦ să înlăture copiii de la cele mai grave forme ale muncii copiilor și să asigure transferul lor la alte munci, care nu le sunt interzise sau contraindicate;
- ♦ să supună unui control medical periodic toți copii care muncesc, conform unui grafic stabilit prin contractul colectiv de muncă, dar nu mai rar decât o dată în semestru, cheltuielile fiind acoperite din contul unității;
- ♦ să stabilească pentru copii o durată săptămânală redusă a timpului de muncă, fără a le diminua drepturile salariale și alte drepturi prevăzute de legislația în vigoare;
- ♦ în comun cu reprezentanții salariaților, să negocieze și să includă în contractele colective de muncă norme suplimentare referitoare la munca copiilor;
- ♦ să țină registre sau alte documente de evidență a copiilor care muncesc;
- ♦ periodic, dar nu mai rar decât o dată în an, să prezinte Inspecției Muncii listele copiilor care muncesc.

În calitate de modele demne de urmat în combaterea muncii copilului pot servi activitățile Federației Naționale a Patronatului din Agricultură și Industria Alimentară din Moldova. Această Federație

Caseta 7.**Eforturi ale patronilor agricoli din Republica Moldova în combaterea muncii copilului**

Federația Națională a Patronatului din Agricultură și Industria Alimentară din Moldova a fost creată în anul 2003. Începând cu anul 2005 Federația desfășoară mai multe activități ce au drept scop combaterea celor mai grave forme ale muncii copilului în Republica Moldova.

Inițial, Federația a realizat un studiu în 20 de sate din raioanele Orhei și Criuleni, rezultatele căruia au servit drept bază pentru evaluarea muncii copilului în sectorul horticola din Republica Moldova. Pornind de la realitățile existente în Republica Moldova în domeniul muncii copilului, asociațiile-membre ale Federației au adoptat Declarația „Locul copilului este în școală,

7 Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 103-106 BIS din 24 iulie 2007

iar munca lui e cartea”, în care au fost stabilite principalele direcții de activitate ale patronatelor în combaterea muncii copiilor în agricultură.

Federația a format o rețea din 15 echipe regionale, care realizează activități de sensibilizare, instruire, pledoarie, organizează alianțe locale etc. În parteneriat cu Organizația Internațională a Muncii, Federația a instruit un grup de formatori locali, a organizat seminare de instruire pentru patronii din agricultură din mai multe raioane ale Republicii Moldova. La seminare au participat sute de conducători de întreprinderi agricole și reprezentanți ai partenerilor sociali – sindicatele, consiliile raionale, organele administrației publice raionale, inspectoratele muncii.

Federația a elaborat și a publicat mai multe materiale destinate sensibilizării și informării patronilor, conducătorilor de întreprinderi agricole, factorilor de decizie, părinților și a copiilor: “Răspunsul patronilor la fenomenul muncii copiilor”, „Un viitor demn pentru copiii noștri prin eliminarea muncii copiilor”, „Șapte lucruri importante despre munca copilului. Mesaje adresate adolescenților de către adulții care au învățat în copilărie și au reușit în viață”, “Eforturi ale patronilor agricoli din Moldova în combaterea muncii copilului: „Cronică umană”, „Problema muncii copiilor are un răspuns: educația” ș.a.

În baza experienței acumulate în combaterea muncii copilului în agricultură și a multiplelor propuneri formulate de toate părțile interesate, Federația a elaborat și a aprobat “Codul de conduită pentru patroni privind eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului în agricultură și industria alimentară”. Scopul acestui Cod este de a oferi definiții exacte ale principalelor noțiuni folosite în contextul muncii copiilor în agricultură și industria alimentară în Republica Moldova și de a încuraja patronii să elimine cele mai grave forme ale muncii copiilor în acest sector al economiei naționale. Codul confirmă încă o dată angajamentul Federației de a acorda asistență copiilor îndepărtați de la munci grele și periculoase ca rezultat al politicilor de interzicere a celor mai grave forme ale muncii copiilor în agricultură și industria alimentară în Republica Moldova și prevede crearea unor Echipe de monitorizare a situației în acest domeniu.

Echipele de promovare și de monitorizare a modului în care se respectă Codul de conduită pentru patroni, formate din reprezentanți ai Federației, au organizat în localitățile țării mai multe evenimente la care au participat atât patronii, cât și părinții. În cadrul acestor evenimente patronii au formulat un mesaj univoc: Codul este un document foarte util și trebuie să-l respectăm cu toții, întrucât “copiii sunt roada noastră cea mai bogată”.

Inițiativa patronatelor din agricultură de a combate munca copilului în Republica Moldova a fost apreciată drept una de succes în raportul Directorului General ILO, prezentat la cea de-a 8-a Conferință Regională Europeană, care a avut loc pe data de 11 februarie 2009 la Lisabona, Portugalia.

Sursa: www.fnpaia.org, accesat la 18 mai 2012

reunește 15 asociații regionale patronale ale producătorilor agricoli, care întrunesc peste 2000 de întreprinderi agricole – deținători ai peste 50% din terenurile agricole ale Republicii Moldova, asociația patronală a întreprinderilor zootehnice “Zoocarlap” și Asociația Patronală a Exportatorilor de Cereale.

Este foarte important ca abordările și modelele de bună practică, implementate de Federația Națională a Patronatului din Agricultură și Industria Alimentară din Moldova să fie preluate de patronatele din celelalte sectoare ale economiei moldovenești, de asociațiile și federațiile micilor întreprinzători.

Întreprinderile private pot contribui la atingerea țintelor **ODM 2** și printr-o participare activă, atât prin intermediul patronatelor, cât și în mod direct, la implementarea prevederilor Planului național de acțiuni privind prevenirea și eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului pe anii 2011-2015, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 766 din 10 octombrie 2011.⁸ Conform acestui Plan, patronatele sunt invitate să participe la revizuirea și actualizarea legislației relevante privind prevenirea și eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului, să includă aspectele privind cele mai grave forme ale muncii copilului în programele de instruire ale angajatorilor și angajaților, să susțină familiile copiilor supuși riscului de a fi implicați în cele mai grave forme ale muncii copilului.

4.4. Filantropie și sponsorizări

Activitățile de filantropie și sponsorizări sunt reglementate de Legea nr. 1420 din 31 decembrie 2002⁹. Conform acestei legi, activitatea filantropică reprezintă acordarea de ajutor material benevol, imparțial și necondiționat sau prestarea de servicii gratuite de către persoane fizice sau juridice pentru o persoană (un grup de persoane), fără a cere în schimb vreo recompensă, plată sau executare a anumitor obligații și fără a obține vreun profit. Activitatea de sponsorizare constă în acordarea de mijloace financiare sau de alte bunuri pentru susținerea unor acțiuni de interes public.

Din perspectiva realizării **ODM 2**, acțiunile filantropice din Republica Moldova trebuie să fie orientate spre susținerea și protecția socială a copiilor și elevilor ce provin din familiile vulnerabile, ajutorarea familiilor ce au suferit din cauza calamităților naturale sau a conflictelor sociale, ridicarea prestigiului și a rolului familiei în societate, protecția mamei și a copilului. Companiile private pot desfășura acțiunile filantropice fie prin acordarea directă de ajutoare, fie prin acordarea de asistență materială organizațiilor filantropice și instituțiilor sociale, prin susținerea unor activităților de interes public. În cadrul activităților de sponsorizare, companiile private din Republica Moldova pot finanța programele și acțiunile în domeniul învățământului și protecției sociale a copiilor și elevilor, pot acorda sprijin financiar și material organizațiilor filantropice, instituțiilor de învățământ, altor organizații care se ocupă de problemele educației.

Accentuăm faptul că statul oferă persoanelor fizice și juridice care desfășoară activități filantropice și de sponsorizare anumite facilități. Astfel, conform Codului fiscal al Republicii Moldova,¹⁰ contribuabilul rezident are dreptul la deducerea oricăror donații făcute de el pe parcursul anului fiscal în scopuri filantropice sau de sponsorizare, dar nu mai mult de 10% din venitul impozabil. Pot fi deduse, conform Codului fiscal, numai donațiile făcute în scopuri filantropice sau de sponsorizare în favoarea autorităților și instituțiilor publice, a organizațiilor necomerciale ce corespund anumitor cerințe, precum și în favoarea caselor de copii de tip familial.

Companiile private, care desfășoară activități de filantropie și de sponsorizare, pot beneficia de facilitățile fiscale doar cu condiția că ele confirmă cheltuielile respective. Modul de confirmare este regle-

8 Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 176-181 din 21 octombrie 2011, art. 841

9 Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 185 din 31 decembrie 2002, art. 1394

10 Legea nr. 1163 din 24 aprilie 1997. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Ediție Specială, 8 februarie 2007

mentat de către Guvern¹¹ și obligă atât persoanele care oferă donații, cât și cele ce beneficiază de ele să încheie contracte de donație filantropică/ de sponsorizare și să prezinte în organele fiscale teritoriale dări de seamă despre sumele acordate și utilizarea lor.

Conform informațiilor colectate în cadrul interviurilor aprofundate, toate companiile private incluse în studiu, desfășoară activități filantropice și de sponsorizare. Evident, volumul mijloacelor financiare și materiale alocate în acest scop depind de dimensiunile fiecărei companii, de specificul activităților economice și de mărimea zonelor teritoriale în care ele își desfășoară businessul. Menționăm faptul, că doar 8 din cele 17 companii private incluse în studiu au evaluat în bani alocațiile filantropice și de sponsorizare acordate de ele persoanelor fizice și organizațiilor necomerciale.

Caseta 8.

Activități filantropice și de sponsorizare în ajutorul copiilor și elevilor

Victoriabank este o instituție financiară, dar și o organizație cu o profundă responsabilitate socială și de aceea se implică activ în diferite acțiuni, menite să aducă o mână de ajutor celor care au nevoie de ea. Astfel, Victoriabank:

- ◆ tinde să dezvolte o societate tânără și deșteaptă prin sponsorizarea olimpiadelor naționale și organizarea concursurilor care ar stimula elevii să fie mai sârguincioși;
- ◆ este mărinimoasă atunci când e vorba de copiii orfani și neajutorați având în tutela sa o școală specială pentru copii cu devieri în comportament din satul Soloneț, raionul Soroca;
- ◆ se solidarizează cu suferința umană și oferă ajutoare financiare oamenilor pătimiți și lipsiți de orice speranță;
- ◆ luptă pentru o societate sănătoasă prin susținerea campaniilor de prevenire a cancerului mamar;
- ◆ acordă ajutoare financiare copiilor aflați în dificultate și fără surse financiare pentru efectuarea intervențiilor chirurgicale;
- ◆ încurajează viitorii specialiști acordând burse de merit celor mai buni studenți de la instituțiile de învățământ superior, precum și burse sociale studenților din familii socialmente vulnerabile.

Pentru a oferi un sprijin copiilor și elevilor defavorizați, în anul 2010-2011 Victoriabank a implementat următoarele proiecte:

Campania promoțională ”Dăruiești și câștigi”. La această campanie au participat circa 5000 de clienți ai băncii. În cadrul campaniei au fost colectate 7400 de euro. De asemenea, au fost colectate mijloace pentru crearea unui fond de caritate, care a fost utilizat pentru organizarea unei zile de neuitat pentru toți cei 129 de copii din Gimnaziul-internat din satul Văscăuți, raionul Florești – o excursie în capitala țării noastre. În cadrul excursiei copiii au vizitat grădina zoologică, au vizionat un film 3D cu desene animate, pentru ei a fost organizat un concert, susținut de vedetele autohtone. Fiecare copil a primit și cadouri: costume, cărți, rechizite școlare, dulciuri și jucării. Banca a dăruit Gimnaziului-internat un aragaz industrial performant, echipament sportiv, biciclete, rechizite, haine pentru elevi.

Sărbătorilor de iarnă împreună cu copiii de la Gimnaziul-internat din Văscăuți. Pe data 22 decembrie 2011 Victoriabank a organizat un concurs pentru copiii de la Gimnaziul-internat din Văscăuți, unde rolurile de Moș Crăciun și Alba ca Zăpada au fost interpretate de către angajații băncii. La concurs au participat circa 100 de copii, 66 de băieți și 36 de fete, care au interpretat poezii și cântece. În afară de cadourile pentru premianți, Victoriabank a oferit bibliotecii Gimnaziului-internat și o colecție de cărți.

Campania "Un mărtișor pentru un zâmbet". Această campanie a avut drept scop socializarea și susținerea copiilor din familiile social-vulnerabile. Pe data de 1 martie 2010, banca a adus primăvara clienților și partenerilor săi, oferindu-le în dar mărtișoare și felicitări originale. Cele circa 5000 de mărtișoare și felicitări au fost confecționate manual de către copiii talentați din familii social-vulnerabile în parteneriat cu centrul-atelier de producere a obiectelor de artizanat din cadrul Asociației Pedagogilor și Părinților „Ștefănești”, satul Ștefănești, raionul Florești. Prin această campanie, Victoriabank a transformat o tradițională acțiune de primăvară într-un program social, menit să implice clienții săi în ajutorarea copiilor aflați în dificultate.

Sursa: Victoriabank, 2012

Volumul mijloacelor bănești, donate anual de către companii variază în intervalul de 40-500 de lei per angajat, iar costul mijloacelor materiale – în intervalul 100-4000 de lei per angajat. În profil teritorial, mijloacele alocate de către companii în scopuri filantropice și de sponsorizare sunt direcționate în proporția de 35% pentru persoanele și instituțiile din mediul rural și 65% pentru persoanele și instituțiile din mediul urban.

În general, determinarea concretă a volumului de mijloace financiare și materiale alocate de către companiile private în scopuri filantropice și de sponsorizare întâmpină anumite dificultăți. Deși rapoartele financiare, prezentate de companiile private Biroului Național de Statistică conțin astfel de informații,¹² o sinteză a datelor din formularele respective nu este încă disponibilă.

O impresie despre mărimea sumelor de bani alocate la nivel național pentru sponsorizări și acte de caritate de către agenți economici poate fi făcută doar în baza datelor disponibile din anii 2002, 2003 și 2004. Astfel, în anul 2004 suma respectivă a fost de 202,9 mil. lei, ce reprezintă 4,78% din profilul total pe economie și 0,63% din Produsul Intern Brut.¹³ Cu regret, dezagregarea acestor date pe domeniile relevante pentru **ODM 2** nu este cunoscută.

În preocupările de susținere a activităților relevante pentru **ODM 2**, companiile private întâmpină anumite greutăți, principalele din ele fiind legate, conform declarațiilor acestora, de birocratizarea excesivă a modului de deducere din sumele supuse impozitării a mijloacelor utilizate în scopuri de filantropie și de sponsorizări.

4.5. Contribuții la dezvoltarea comunitară

Participarea companiilor din sectorul privat la dezvoltarea comunitară se realizează prin mai multe forme, principalele din ele fiind:

¹² Raport financiar anual // www.statistica.md, accesat la 15 mai 2012

¹³ Alexandru Oprunenco, Valeriu Prohnițchi, Mihai Rusu. Evaluarea Responsabilității Sociale Corporative în Moldova. Expert-Grup, Chișinău, 2005

- ♦ acordarea unui sprijin direct autorităților publice locale în ameliorarea condițiilor în care activează instituțiile de învățământ, identificarea copiilor neșcolarizați și a celor care au abandonat școala;
- ♦ participarea la elaborarea și implementarea strategiilor comunitare de dezvoltare, promovând măsurile orientate spre creșterea gradului de cuprindere în învățământ și susținerea copiilor și a familiilor aflate în situații dificile;
- ♦ încurajarea propriilor angajați să se implice împreună cu familiile, rudele și prietenii în activitățile concrete de susținerea a instituțiilor de învățământ și a copiilor cu necesități educaționale speciale;
- ♦ antrenarea în elaborarea, realizarea și asigurarea viabilității proiectelor și programelor implementate;
- ♦ informarea și sensibilizarea cetățenilor din localitățile respective în problemele stringente apărute în viața cotidiană a comunității, instruirea lor în domeniile ce țin de stabilirea priorităților, argumentarea și ierarhizarea necesităților, cooperarea eforturilor, utilizarea rațională a resurselor locale, stabilirea parteneriatelor.

Un exemplu relevant de mobilizare a companiilor private în dezvoltarea comunitară o reprezintă activitatea Fondului de Investiții Sociale din Moldova, care pe parcursul anilor 2009-2011 a implementat cu succes 258 de proiecte, din care circa 80 au avut drept scop revitalizarea și renovarea instituțiilor de învățământ, ameliorarea căilor de acces la instituțiile educaționale.¹⁴ Companiile private care efectuează lucrări, prestează servicii sau furnizează bunuri pentru proiectele implementate de către Fondul de Investiții Sociale din Moldova sunt selectate prin proceduri transparente, în baza unei competiții deschise.

Practic, toate cele 17 companii private incluse în studiu, participă într-un mod sau altul la dezvoltarea comunitară. Această participare se efectuează, în primul rând, prin inițierea și participarea angajaților acestor companii în diverse activități de susținere a instituțiilor de învățământ și a familiilor aflate în situații dificile, prin contribuții la elaborarea strategiilor și a planurilor comune de acțiuni, mobilizarea angajaților și a familiilor lor în activitățile comunitare de voluntariat, susținerea campa-

Caseta 9.

Contribuții la dezvoltarea comunitară – Proiectul “Noi apreciem inteligența”

Compania “StarNet” activează în sectorul tehnologiei informației și a comunicațiilor și oferă o gamă largă de servicii în mai multe localități ale Republicii Moldova. În anul 2009 Compania a lansat Proiectul social “Noi apreciem inteligența”. Obiectivele de bază ale acestui proiect sunt:

- ♦ stimularea interesului și motivarea elevilor pentru învățatură;
- ♦ acordarea de asistență elevilor în pregătirea profesională și creșterea performanțelor individuale ale acestora;
- ♦ formarea la elevi a abilităților de învățare pe întreg parcursul vieții;
- ♦ eficientizarea activității și creșterea performanțelor instituțiilor educaționale;
- ♦ stimularea inovației, a responsabilității profesionale și civice a elevilor;

14 Fondul de Investiții Sociale din Moldova. Raport anual 2011 / www.msif.md, accesat la 30 iulie 2012

Asigurarea accesului la învățământul general obligatoriu

Obiectivul 2

- ◆ perfecționarea mecanismelor de monitorizare și de evaluare a rezultatelor învățării.

În scopul familiarizării elevilor cu noile instrumente ale tehnologiei informației și a comunicațiilor, Compania “StarNet” a creat Portalului informativ www.liceu.md, la care au acces elevii, părinții cadrele didactice și cele manageriale din instituțiile de învățământ general din Republica Moldova. În cadrul proiectului, Compania “StarNet” oferă acces la Internet, asigură procurarea, instalarea și mentenanța echipamentelor necesare, organizează concursuri și decernează premii celor mai buni elevi.

Elevii, părinții, cadrele didactice și cele manageriale din instituțiile implicate în proiect au posibilitatea să-și organizeze și să-și plaseze informațiile referitoare la procesul de studii pe portalul oferit de către companie. Tot pe acest portal pot fi create forumuri de discuții, galerii multimedia, profiluri ale instituțiilor etc.

Fiecare instituție de învățământ poate plasa pe portal informațiile referitoare la istoria liceului, cadrele didactice, orarul lecțiilor și al activităților extracurriculare, situația școlară a fiecărui elev. Cadrele didactice pot să-și organizeze propriile informații: registrul fiecărei clase, orarul, agenda personalizată, rapoartele lunare și cele anuale, suporturile didactice etc. La rândul lor, elevii pot consulta informațiile afișate de conducerea și cadrele didactice ale instituției respective de învățământ, având totodată posibilitatea să-și creeze propriile profiluri.

Prin intermediul portalului, părinții pot monitoriza on-line situația școlară a propriilor copii, se pot implica în discuțiile referitoare la organizarea procesului educațional, pot contribui cu sugestii de perfecționare a procesului instructiv-educativ. Un merit deosebit al proiectului constă în faptul că el oferă părinților aflați departe posibilitatea de a monitoriza situația școlară a propriilor copii.

Pentru a motiva elevii să învețe cât mai bine, Compania “StarNet” desfășoară în cadrul Proiectului concursul “Topul succesului”. Premiarea elevilor care au cele mai bune rezultate la învățatură se efectuează în cadrul unor ceremonii solemne și a concertelor de totalizare, la care sunt invitați atât elevii și părinții, cât și personalități notorii din comunitățile respective.

Inițial, având sprijinul deplin al Primăriei și al mai multor instituții de învățământ, proiectul a fost lansat în municipiul Chișinău. Succesul proiectului a fost determinat, în mare măsură, de existența unor relații strânse de colaborare cu comunitățile locale. În prezent, în proiect sunt implicate 21 de instituții de învățământ din Chișinău și Ungheni, existând perspective de extindere a proiectului și în alte localități ale Republicii Moldova.

În cadrul acțiunilor de dezvoltare comunitară, Compania “StarNet” a lansat serviciul Wi-Fi gratuit în mai multe localități din Republica Moldova, a organizat Concertul de binefacere “Eterna primăvară”, a participat la Festivalul “Tinerii pentru Moldova”, la acțiunile de caritate de la Gimnaziul-internat din satul Cărpineni, raionul Hâncești.

Sursa: StarNet, 2012

niilor de informare și sensibilizare, crearea de noi servicii destinate să amelioreze situația din domeniul educației.

Analiza activităților de dezvoltare comunitară, realizate în cadrul mai multor proiecte, finanțate atât de organizațiile internaționale, cât și de cele din Republica Moldova, relevă faptul că creșterea gradului de participare a sectorului privat în realizarea **ODM 2** la nivel de comunități poate fi asigurată printr-o implicare mai largă a companiilor mici și a celor mijlocii. Aceste companii au legături directe cu comunitățile, mulți din patronii și angajații companiilor respective sunt originari sau chiar locuiesc în comunitățile respective și cunosc din primele surse situația instituțiilor educaționale și nivelul de trai al fiecărei familii. Este important ca activitățile de filantropie și de sponsorizare a companiilor mici și mijlocii să fie complementate cu participarea nemijlocită în elaborarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea de strategii, programe și planuri de dezvoltare comunitară, axate pe ameliorarea situației instituțiilor educaționale din localitățile respective.

4.6. Extinderea practicilor de responsabilitate socială corporativă

Creșterea rolului sectorului privat în Republica Moldova în realizarea **ODM 2** poate fi asigurată prin sistematizarea, extinderea și eficientizarea activităților de responsabilitate socială corporativă. Rezultatele ultimelor studii efectuate în acest domeniu relevă faptul, că mai multe întreprinderi private din țara noastră au demarat activitățile de modernizare a propriului business prin implementarea în managementul corporativ a practicilor de responsabilitate socială.¹⁵ Primele companii care au inițiat procesele de includere a principiilor de responsabilitate socială în strategia de dezvoltare a întreprinderii au fost cele cu capital străin și cele mixte.

Un rol important în extinderea practicilor de responsabilitate socială corporativă în țara noastră l-a avut Proiectul “Pactul Global ONU”, implementat cu ajutorul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.¹⁶ Proiectul a avut drept scop promovarea responsabilității sociale corporative și consolidarea Rețelei Locale a Pactului Global în Moldova, sporirea participării companiilor-membre ale rețelei în dialogurile privind elaborarea politicilor în domeniul antreprenorialului responsabil, identificarea și intermedierea parteneriatelor publice-private pentru a spori dezvoltarea comunitară și implicarea socială a companiilor.

În prezent, Rețeaua Locală a Pactului Global în Moldova include 27 de organizații participante, din care 17 companii private.¹⁷ Cele mai frecvente domenii de implementare a programelor sociale ale organizațiilor ce au aderat la Pactul Global sunt:

- ◆ Acțiunile de caritate;
- ◆ Susținerea proiectelor cultural-educative;
- ◆ Ocrotirea sănătății;
- ◆ Dezvoltarea regională;
- ◆ Creșterea economică și implementarea tehnologiilor moderne în scopul dezvoltării comunităților;
- ◆ Protecția mediului.

15 Lilia Covaș, Aurelia Braguță. Responsabilitatea socială: aspecte practice. Academia de Studii Economice a Moldovei, Chișinău, 2009
Buciușcan Silvia. Responsabilitatea socială a întreprinderilor în contextul integrării Republicii Moldova în Comunitatea Europeană : Teză. – Chișinău, 2010

16 www.undp.md, accesat la 15 mai 2012

17 www.unglobalcompact.org, accesat la 20 mai 2012

Tabelul 15.

Domeniile de implementare a programelor sociale de către unele întreprinderi ce au aderat la Pactul Global ONU

Denumirea întreprinderii	Domenii de implementare					
	Caritate	Cultură și Educație	Ocrotirea sănătății	Dezvoltarea regională	Dezvoltarea comunităților	Protecția mediului
AVON Moldova S.R.L.			+			
BC „Mobiasbanca – Groupe Societe Generale”	+	+				+
BC Moldova Agroindbank S.A.	+	+				+
„Efes Vitanta Moldova Brewery” S.A.		+				
ICS „Endava” SRL	+				+	+
ICS “Red Union Fenosa” S.A.	+	+	+			+
I.M. „Sun Communications” S.R.L.		+		+	+	
JSC „Natur Bravo” S.A.					+	
JSC „Orange Moldova” S.A.	+	+			+	
JSCB „EuroCreditBank” S.A.	+					
„Lafarge Cement” S.A.	+			+		
„Leogrand Co” S.R.L.		+				
„Moldcell” S.A.	+	+			+	+
PTC “Bioprotect” S.R.L.	+	+				+

Sursa: Adaptat după tabelul 3 din articolul “Identificarea și selectarea programelor sociale prioritare pentru întreprindere”, autori Lilia Covaș și Silvia Buciușcan, Revistă științifico-didactică „Economica”, an. XVII, nr. 5 (octombrie) (69)/2009

Din datele prezentate în tabelul de mai sus se observă că activitățile de caritate, de susținere a culturii și a educației sunt cele mai frecvente în programele de responsabilitate socială a întreprinderilor din cadrul Rețelei Locale a Pactului Global în Moldova.

În general, între profilurile de activitate economică a companiilor private și domeniile de implementare a programelor sociale nu există o legătură directă, criteriile principale de selectare de către întreprinderi a domeniilor de intervenție fiind bazate mai mult pe percepția publică a acțiunilor so-

Caseta 10.

Activități de susținere a educației prin programe de responsabilitate socială

În anul 2009, Întreprinderea Mixta „Orange Moldova S.A.” a lansat în țara noastră Fundația “Orange Moldova”. Conform afirmațiilor directorului general Ludmila Climoc, lansarea Fundației a reprezentat încă o dovada a angajamentului consolidat al companiei „Orange Moldova S.A.” de a investi în dezvoltarea Republicii Moldova, de a contribui la realizarea diverselor proiecte sociale de susținere a copiilor și familiilor vulnerabile, de a oferi suport în dezvoltarea educației și culturii.

Proiectele principale, implementate de către Fundație în ultimii ani sunt:

Spectacole muzicale pentru copiii defavorizați din școlile internat și cei cu dizabilități “Copilărie – dulce feerie” și “Armonii autumnale”. La aceste spectacole, în cadrul cărora au evoluat artiști notorii din Republica Moldova, au participat circa 3200 de copii din raioanele Anenii Noi, Bender, Căușeni, Fălești, Ialoveni, Leova, Rezina, Strășeni, Telenești și din municipiul Chișinău.

Utilizarea tehnologiilor informaționale în instituțiile speciale pentru copii cu deficiențe fizice și senzoriale. Proiectul a avut drept scop facilitarea accesului copiilor cu dizabilități la o educație de calitate prin intermediul noilor tehnologii informaționale, contribuind astfel la incluziunea acestora în viața socială. În cadrul Proiectului, în instituțiile rezidențiale au fost create și dotate cu echipament performant opt săli cu calculatoare. Pentru copiii slab văzători și cei nevăzători suplimentar au fost procurate calculatoare cu tastaturi de tipul Braille. Pe parcursul anilor 2008–2011, beneficiari ai acestui proiect au fost circa 2000 de copii din instituțiile educaționale specializate pentru copiii cu probleme fizice și senzoriale din raioanele Cahul, Călărași și Hâncești, municipiile Bălți și Chișinău.

Sistem de încălzire a sălii sportive a Școlii-internat auxiliare pentru copiii cu deficiențe mintale din orașul Strășeni. Pornind de la faptul că sportul și cultura sunt elementele care contribuie într-un mod semnificativ la compensarea, recuperarea și integrarea socială a copiilor, Fundația “Orange Moldova” și-a propus să doteze sala sportivă a acestei școli cu un sistem modern de încălzire. Datorită acestui sistem, sala sportivă a devenit funcțională și în perioada rece a anului, fapt ce a permis celor 140 de elevi, care, în majoritatea absolută a cazurilor, provin din familii defavorizate, să beneficieze de condiții decente pentru desfășurarea activităților sportive și cultural artistice.

Burse pentru fetele din instituțiile de tip internat. Proiectul a avut drept scop școlarizarea fetelor care provin din medii nefavorabile și reducerea inegalității în accederea lor la studii profesionale. Pe parcursul anilor 2011-2012 Fundația a oferit 298 de burse de până la 1000 de dolari SUA fiecare, care au fost acordate fetelor din gimnaziile de tip internat pentru copiii orfani și rămași fără îngrijirea părinților și din școlile-internat auxiliare, aflate în ultimul an de studii.

În activitățile sale Fundația “Orange Moldova” se bazează pe experiența bogată a Fundației Orange, care activează în peste 30 de țări din Europa și din Africa și care are lansate peste 500 de proiecte.

Sursa: Fundația Orange, 2012

Asigurarea accesului la învățământul general obligatoriu

Obiectivul 2

ciale întreprinse. Totuși, în cazul programelor sociale de susținere a educației se remarcă participarea mai pronunțată a instituțiilor financiar bancare și a celor din domeniul tehnologiei informațiilor și a comunicațiilor.

În luna octombrie a anului 2011 Comisia Europeană a publicat o nouă politică în domeniul responsabilității sociale corporative pentru anii 2011-2014. Strategia respectivă include următoarele opt domenii:¹⁸

- ◆ Creșterea vizibilității activităților de responsabilitate socială corporativă și diseminarea bunelor practici;
- ◆ Creșterea nivelului de încredere în business și monitorizarea acestuia;
- ◆ Îmbunătățirea procedurilor de auto- și co-reglementare;
- ◆ Consolidarea pieței și recompensa pentru activitățile de responsabilitate socială corporativă;
- ◆ Îmbunătățirea mecanismelor de deschidere de către companii a informațiilor sociale și de mediu;
- ◆ Integrarea în continuare în educație, formare și cercetare a materiilor de responsabilitate socială corporativă;
- ◆ Promovarea la nivel național și sub-național a importanței politicilor în materie de responsabilitate socială corporativă;
- ◆ Alinierea mai bună a abordărilor europene și globale la rigorile responsabilităților sociale corporative.

Evident, întreprinderile din Republica Moldova fac doar primii pași în implementarea bunelor practici de responsabilitate socială corporativă, însă acțiunile în anumite domenii ale noilor politici europene de responsabilitate corporativă – instruirea factorilor de decizie și diseminarea informațiilor referitoare la activitățile de responsabilitate socială –, nu ar necesita eforturi materiale și financiare mari.

O schimbare spre bine în această direcție ar putea fi realizată prin schimbarea mentalității proprietarilor și a factorilor de decizie din cadrul companiilor private și actualizarea cadrului normativ-juridic, care reglementează activitățile de business. Astfel, conform rezultatelor unui sondaj realizat în rândul a 119 manageri de întreprinderi cu o activitate socială de rezonanță, principalele motive invocate de antreprenori privind elaborarea și publicarea rapoartelor sociale nu țin de lipsa resurselor, ci mai mult de subestimarea rolului acestora în mobilizarea sectorului privat la acțiuni de responsabilitate socială.

Tabelul 16.

Motivele invocate de antreprenori privind elaborarea și pulicarea rapoartelor sociale

Motivul	Frecvența
Pentru că nu sunt obligatorii	36,5%
Nu avem solicitări la astfel de rapoarte	30,8%
Nu prezintă nici un interes	10,6%
Prevede cheltuieli financiare și de timp	9,6%
Lipsa cunoștințelor necesare pentru elaborarea raportului	5,8%

18 http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/files/csr/new-csr/act_en.pdf, accesat la 10 mai 2012

Motivul	Frecvența
Nu avem personal care să-l elaboreze	5,8%
Alte motive	1,0%

Sursa: Adaptat după figura 2.3 din teza de doctor în economie "Responsabilitatea socială a întreprinderilor în contextul integrării Republicii Moldova în Comunitatea Europeană", Buciușcan Silvia, 2010

Rezultatele sondajului din tabelul de mai sus pun în evidență faptul că în elaborarea și publicarea rapoartelor sociale companiile ocupă o poziție de expectativă, așteptând să fie îndemnate sau să fie obligate de către cineva. Evident, această afirmație nu se referă la companiile membre ale Rețelei Locale a Pactului Global în Moldova, care și-au asumat benevol obligativitatea de a elabora și de a publica rapoartele sociale. Inițiatori în elaborarea rapoartelor sociale sunt companiile ICS TOTAL LEASING S.A., „Bioprotect” S.R.L., „Moldcell” S.A., „Red Union Fenosa” S.A., „Moldova Agroind-bank” S.A. ș.a., rapoartele respective fiind disponibile și în Internet.

În opinia cercetătorilor, principalele măsuri de sporire a responsabilității sociale a întreprinderilor din Republica Moldova în perioada de integrare în Comunitatea Europeană includ:¹⁹

- ♦ înlocuirea abordărilor tradiționale ale activităților filantropice din întreprinderi cu un concept mai nou de responsabilitate socială a întreprinderilor;
- ♦ implicarea directă a conducerii și crearea unei echipe manageriale pentru acțiunile de responsabilitate socială;
- ♦ declararea despre trecerea la activități de responsabilitate socială și abținerea de la alte programe, dacă acestea nu țin de investiții sociale;
- ♦ planificarea activităților de responsabilitate socială;
- ♦ raportarea privind responsabilitatea socială a întreprinderii.

În desfășurarea activităților de responsabilitate socială, companiile private se confruntă și cu anumite greutăți, principalele din ele fiind imperfecțiunea reglementărilor normativ-juridice, încercările unor reprezentanți ai autorităților publice de a orienta activitățile de responsabilitate socială în funcție de conjunctura politică, insuficiența mijloacelor materiale și financiare disponibile.

4.7. Consolidarea parteneriatelor dintre companiile private, organizațiile societății civile și autorități

Parteneriatele dintre companiile private, organizațiile societății civile și organele administrației publice pot contribui într-o măsură decisivă la impulsivitatea activităților relevante pentru atingerea țintelor naționale ale ODM 2 în Republica Moldova. Aceste parteneriate pot contribui, în special, la:

- ♦ identificarea mai rapidă a problemelor cu care se confruntă atât fiecare instituție de învățământ, cât și fiecare familie defavorizată ce are copii de vârsta învățământului obligatoriu;
- ♦ elaborarea și implementarea de strategii, programe și planuri de acțiuni axate pe necesitățile concrete ale beneficiarilor direcți: copiii neșcolarizați și cei ce au abandonat școala, elevii ce absentează, elevii cu dizabilități, copiii aflați în conflict cu legea, familiile aflate în situații dificile etc.;

19 Buciușcan Silvia. Responsabilitatea socială a întreprinderilor în contextul integrării Republicii Moldova în Comunitatea Europeană : Teză. – Chișinău, 2010

Asigurarea accesului la învățământul general obligatoriu

Obiectivul 2

- ♦ favorizarea dezvoltării comunitare prin creșterea gradului de participare a cetățenilor la luarea și implementarea deciziilor de interes local, promovarea rolului decisiv al educației în asigurarea unui viitor mai bun pentru propriii copii;
- ♦ facilitarea proceselor de realizare a proiectelor de responsabilitate socială prin externalizarea serviciilor, implicarea mai activă a tuturor părților interesate, mobilizarea comunităților.

Din datele colectate în cadrul studiului sociologic rezultă că toate din cele 17 companii private incluse în studiu au stabilite relații de parteneriat. Cele mai frecvente sunt relațiile de parteneriat cu autoritățile publice și instituțiile de stat – 15 parteneriate; cu organizațiile societății civile – 13 parteneriate; cu alte companii private – 6 parteneriate.

În cadrul parteneriatelor cu autoritățile publice, companiile private contribuie la susținerea financiară a activităților de organizare a evenimentelor de interes public, oferă mijloace financiare și materiale pentru susținerea activităților de filantropie și sponsorizări. Relațiile directe de parteneriat, stabilite de către companiile private cu anumite instituții educaționale au drept scop atât acordarea de ajutoare, cât și participarea directă a angajaților companiilor în organizarea unor evenimente comune: sărbători, concerte, competiții artistice și sportive etc.

Companiile private, în special cele mari și cu participare străină, suplimentar la activitățile filantropice și de sponsorizare pe care le desfășoară direct, atrag organizațiile societății civile la implementarea proiectelor de responsabilitate socială, alocându-le în acest scop mijloacele financiare și materiale necesare. În calitate de exemple de bună practică menționăm implementarea mai multor proiecte susținute de către Întreprinderea Mixtă „Orange Moldova S.A.” de către Asociația Obștească „Vatra” și Instituția Privată „Centrul de Informații Universitare”.

Parteneriatele dintre companiile private, organizațiile societății civile și autorități ar fi mult mai eficiente, dacă companiile și organizațiile societății civile ar avea o viziune mai clară asupra perspectivelor de atingere a țintelor **ODM 2** în Republica Moldova.

Din analiza informațiilor colectate în cadrul studiului sociologic derivă concluzia că percepția acestor perspective este mai mult pesimistă decât optimistă. Astfel, din cele 17 companii private incluse în studiu, doar două companii au declarat că atingerea acestor ținte este posibilă. O situație similară se atestă și în cazul organizațiilor societății civile, doar trei din cele 15 organizații incluse în studiu opinând că atingerea țintelor **ODM 2** este posibilă.

La fel de rezervate sunt companiile private și organizațiile societății civile în evaluarea eforturilor depuse de către stat pentru atingerea țintelor **ODM 2**. Astfel, doar două companii private din cele 17 incluse în studiu au afirmat că aceste eforturi pot fi apreciate cu calificativul „bune”, celelalte pronunțându-se pentru calificativele „lipsă”, „slabe” și „medii”. În cazul sectorului asociativ, doar trei din cele 15 organizații ale societății civile au optat pentru calificativul „bune”, restul calificativelor fiind mai inferioare.

Un anumit scepticism se atestă și în perceperea eforturilor depuse de către companiile private și organizațiile societății civile în atingerea țintelor **ODM 2**. Astfel, majoritatea absolută a companiilor private incluse în studiu au evaluat eforturile respective, depuse de către organizațiile societății civile, ca fiind lipsă, slabe sau medii. Nici o companie privată nu a dat calificativul „bine” și „foarte bine”.

Exact la fel, în evaluările făcute de către organizațiile societății civile referitoare la eforturile depuse de către companiile private, cel mai des se întâlnesc calificativele „lipsă”, „slabe” sau „medii”.

În dezvoltarea parteneriatelor, companiile private, organizațiile societății civile și autoritățile publice ar trebui să depună mai multe eforturi pentru a ajunge la un consens privind principalele problemele cu care se confruntă învățământul din Republica Moldova în atingerea țintelor **ODM 2** și căile de soluționare a acestora. Parteneriatele ar trebui să se bazeze pe o agendă comună de acțiuni, care ar oferi tuturor actorilor posibilități maxime de a-și valorifica capacitățile inerente: entuziasm, flexibilitate și potențial uman în cazul organizațiilor societății civile; compasiune, resurse umane și materiale în cazul companiilor private; împuternicirile de a reglementa, organiza și asigura funcționarea sistemului de învățământ în cazul autorităților și instituțiilor de stat.

CAPITOLUL 5.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Datele statistice confirmă faptul că realizarea sarcinilor referitoare la învățământul preșcolar, asumate de către Republica Moldova în cadrul **ODM 2**, este posibilă, în acest sub-sector al educației fiind înregistrate progrese semnificative.

În cazul învățământului primar succesele sunt mai modeste, însă progresele înregistrate în educația preșcolară creează premise pentru o eventuală creștere și în acest nivel al învățământului general obligatoriu.

Situația în domeniul învățământului gimnazial, parte componentă a învățământului general obligatoriu, rămâne a fi dificilă, rata de cuprindere în învățământul gimnazial din localităților rurale fiind în scădere. În consecință, în ansamblu pe țară, rata de cuprindere în învățământul general obligatoriu este și ea în scădere, fapt ce face puțin probabilă atingerea către anul 2015 a țintelor **ODM 2**, asumate de către Republica Moldova.

Deși **ODM 2** include și sarcina referitoare la menținerea ratei de alfabetizare a persoanelor de 15-24 de ani la nivelul de 99,5%, mecanismele existente de evaluare și de monitorizare nu asigură calcularea și trasarea valorilor indicatorului respectiv, datele statistice publicate în prezent nefiind dezagregate pe grupe de vârstă. În condițiile în care ratele de cuprindere în învățământul general obligatoriu sunt în scădere, lipsa datelor statistice referitoare la ratele de alfabetizare a persoanelor de 15-24 de ani ar putea duce la subestimarea fenomenului de neștiință de carte de către persoanele tinere.

Succesul procesului de implementare a politicilor educaționale, care au drept scop realizarea în volum deplin a sarcinilor asumate de Republica Moldova în cadrul **ODM 2**, depinde în egală măsură atât de eforturile depuse de guvernare, cât și de eficacitatea procesului de colaborare a autorităților publice cu societatea civilă și sectorul privat. Cu regret însă, documentele de politici educaționale în vigoare nu prevăd în mod explicit acțiuni concrete de extindere a acestui proces.

Din cele circa 6.400 de organizații ale societății civile, înregistrate de către Ministerul Justiției, circa 500, ce constituie 7,8% din numărul total de organizații înregistrate, își declară prin însăși denumirea lor intenția de a desfășura activități relevante pentru realizarea **ODM 2** în Republica Moldova. Însă, circa 200 din aceste organizații reprezintă asociații ale părinților, care, pe lângă implicarea elevilor, părinților și a comunităților în viața școlară, colectează de la părinți mijloace bănești și oferă plăți informale cadrelor didactice și celor de conducere din școli, activitate percepută neunivoc de opinia publică.

În profil teritorial, majoritatea organizațiilor neguvernamentale ce desfășoară activități relevante pentru **ODM 2** sunt concentrate în Chișinău și în centrele raionale, în localitățile rurale activând doar 13% din numărul total de organizații neguvernamentale. Întrucât scăderea ratelor de înrolare în învățământul obligatoriu este cu mult mai pronunțată anume în localitățile rurale, faptul că în aceste localități organizațiile neguvernamentale sunt mai puțin vizibile reprezintă o constrângere semnificativă în extinderea rolului societății civile în realizarea **ODM 2**.

Nivelul de cunoaștere a documentelor internaționale și a celor naționale cu privire la prioritățile de dezvoltare și a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului este foarte înalt doar în cazul organizațiilor societății civile cu sediul în Chișinău. În cazul organizațiilor din afara Chișinăului nivelul de cunoaștere a documentelor respective este cu mult mai jos. Atât în Chișinău, cât și în localitățile din afara capitalei sunt mai puțin cunoscute documentele de la Accra (2008) și Busan (2011).

Organizațiile societății civile sunt antrenate tot mai des în prestarea serviciilor relevante pentru **ODM 2**, sursele de finanțare fiind, în majoritatea cazurilor, din proiectele implementate în Republica Moldova cu ajutorul partenerilor internaționali de dezvoltare și din contribuțiile unor donatori străini. Serviciile relevante pentru **ODM 2** sunt prestate, în principal, doar de organizațiile societății civile ce își au sediul în capitală. Cu regret, autoritățile locale din raioane și municipii și, cu atât mai mult, din orașe și sate, nu atrag organizațiile societății civile în prestarea serviciilor educaționale, metoda de externalizare a unor astfel de servicii fiind percepută ca fiind una ieșită din comun.

Organizațiile societății civile au un rol activ în sensibilizarea și informarea factorilor de decizie și a opiniei publice în domeniile relevante pentru **ODM 2**. Acest rol al organizațiilor societății civile devine unul și mai important în cazul sensibilizării și informării anume a familiilor din care provin copiii ce nu sunt încadrați în nici un program de educație preșcolară sau în învățământul general obligatoriu, familii care, în mare măsură, se caracterizează printr-o participare foarte modestă în viața comunitară și printr-un acces redus la mijloacele de informare în masă. Principalele obstacole cu care se confruntă organizațiile societății civile în activitățile de sensibilizare și informare constau în insuficiența mijloacelor financiare în cazul apelării la serviciile mass-media private, ponderea scăzută a emisiunilor cu caracter social în mass-media publică, tirajele modeste ale publicațiilor tipărite destinate părinților și copiilor.

În cadrul sectorului asociativ din Republica Moldova au apărut și s-au afirmat organizații neguvernamentale, activitățile cărora în domeniile relevante pentru **ODM 2** reprezintă modele demne de urmat și de alte organizații ale societății civile. Lucrând în strânsă colaborare și având suportul sectorului asociativ din țările cu democrații afirmate, aceste organizații implementează în țara noastră noi abordări, bazate pe extinderea educației incluzive, implicarea cât mai largă a părinților și a comunităților locale. Diseminarea modelelor și a exemplelor de bune practici ar trebui să fie o sarcină comună atât a sectorului asociativ, cât și a partenerilor din organele administrației publice centrale și locale.

Un rol important în promovarea schimbării revine relațiilor de parteneriat pe care le stabilesc organizațiile societății civile cu ceilalți actori, care sunt activi în domeniile relevante pentru **ODM 2**: autoritățile publice centrale și locale, organizațiile internaționale, partenerii de dezvoltare, agenții economici, alte organizații ale societății civile. În general, aceste relații sunt bine dezvoltate, cu excepția parteneriatelor dintre organizațiile societății civile și agenții economici, care necesită extinderi substanțiale.

În promovarea schimbării, organizațiile societății civile se confruntă cu anumite greutăți, principalele din ele fiind irelevanța și, uneori, caracterul declarativ al unor documente de politici, persistența în interacțiunea dintre organizațiile societății civile și organele administrației publice a mai multor elemente de formalism. Impactul activităților desfășurate de către organizațiile societății civile în domeniile relevante pentru **ODM 2** ar fi și mai puternic atât la nivel central, cât și la cel local, dacă autoritățile publice ar fi mai deschise pentru colaborare.

Asigurarea accesului la învățământul general obligatoriu**Obiectivul 2**

Gradul de implicare a sectorului privat în activitățile ce au drept scop atingerea țintelor **ODM 2** în Republica Moldova este determinat, în mare măsură, de perceperea importanței educației de către cetățenii acestei țări. Pornind de la faptul că educația este percepută de către cetățeni ca fiind unul din puținele sectoare în care situația este relativ bună și, implicit, nu necesită intervenții la nivel de sistem, majoritatea companiilor private își planifică activitățile relevante pentru **ODM 2** în baza unor cerințe și nevoi concrete ale cetățenilor, comunităților și instituțiilor de învățământ sau în baza sugestiilor și rugămintelor formulate explicit de către autorități.

Deși întreprinderile private mici și mijlocii au cea mai mare pondere în numărul total de întreprinderi, activitățile de rezonanță în domeniile relevante pentru **ODM 2**, cu excepția celor de caritate, sunt desfășurate în mod sistematic doar de întreprinderile mari, în special de cele cu participare străină și acoperire națională.

Sectorul privat poate contribui în mare măsură la reducerea neșcolarizării, absenteismului și abandonului școlar prin combaterea muncii copilului, fenomen reprobabil, caracteristic, în principal, pentru localitățile rurale din Republica Moldova. Patronatele din sectorul agricol au contribuit prin acțiuni concrete la combaterea acestui fenomen și au acumulat deja o anumită experiență în eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor.

Participarea companiilor private la dezvoltarea comunitară se efectuează, prin inițierea și participarea angajaților acestor companii în diverse activități de susținere a instituțiilor de învățământ și a familiilor aflate în situații dificile, prin contribuții la elaborarea strategiilor și a planurilor comune de acțiuni, mobilizarea angajaților și a familiilor lor în activitățile comunitare de voluntariat, susținerea campaniilor de informare și sensibilizare, crearea de noi servicii destinate să amelioreze situația din domeniul educației.

Urmând practica companiilor transnaționale, companiile private din Republica Moldova, în special cele mari și cele cu participare străină, au demarat procesele de modernizare a businessului prin elaborarea și implementarea programelor de responsabilitate socială. Extinderea și preluarea practicilor de responsabilitate socială de către toate companiile private din țara noastră necesită schimbarea mentalității proprietarilor și a factorilor de decizie din cadrul companiilor private și actualizarea cadrului normativ-juridic, care reglementează activitățile de business.

În cadrul parteneriatelor cu autoritățile publice și organizațiile societății civile, companiile private contribuie la susținerea financiară a activităților de organizare a evenimentelor de interes public, oferă mijloace financiare și materiale pentru susținerea activităților de filantropie și sponsorizări, mobilizează angajații la activitățile de responsabilitate socială. Eficiența acestor parteneriate ar fi și mai mare, dacă companiile și organizațiile societății civile ar avea o viziune mai clară asupra perspectivelor de atingerea a țintelor **ODM 2** în Republica Moldova.

Principalele recomandări ce derivă din constatările de mai sus sunt:

1. În scopul realizării în volum deplin a sarcinilor **ODM 2**, asumate de către Republica Moldova, organizațiile societății civile ar trebui să se implice cât mai activ în identificarea copiilor neșcolarizați și să acorde sprijin familiilor, școlilor și autorităților publice locale în școlarizarea acestora.
2. Organizațiile societății civile ce dispun de capacități de elaborare și de analiză a politicilor publice ar trebui să fie implicate mai larg de către autorități în elaborarea metodologiilor de colectare și de sistematizare a datelor referi-

- toare la școlarizarea copiilor, de perfecționare a metodelor de monitorizare a ratelor brute și a ratelor nete de cuprindere în învățământ, de identificare a necoresponderilor între statisticile naționale și cele internaționale.
3. Organizațiile societății civile trebuie să desfășoare activități de advocacy în favoarea compatibilității indicatorilor și metodologiilor naționale de monitorizare și de evaluare a progresului în domeniile ce țin de realizarea **ODM 2** cu cele internaționale.
 4. Organizațiile societății civile, în special asociațiile părinților, trebuie să acorde un suport permanent autorităților publice din domeniul educației pentru elaborarea și implementarea unor mecanisme de reglementare și de punere sub un control public strict fenomenele de colectare a mijloacelor bănești de la elevi și părinți, care au un impact negativ, în special, asupra copiilor ce provin din familiile vulnerabile.
 5. Organizațiile societății civile, care a-au afirmat deja în realizarea activităților relevante pentru **ODM 2** și dispun de suficiente resurse umane și materiale, ar trebui să-și extindă activitatea în localitățile rurale. Activitățile respective ar trebui orientate spre consolidarea capacităților comunităților locale de a preveni fenomenele de neșcolarizare, absenteism și abandon școlar.
 6. În scopul unei cunoașteri mai profunde a documentelor internaționale și a celor naționale cu privire la prioritățile de dezvoltare și a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului, organizațiile societății civile ar trebui să colaboreze mai strâns cu partenerii de dezvoltare și să depună mai multe eforturi pentru mediatizarea acestora atât în rândul propriilor membri, cât și în rândul publicului larg.
 7. Atât organele administrației publice centrale, cât și cele locale ar trebui să implementeze în practică metodele de externalizare a serviciilor, fapt ce ar permite organizațiilor societății civile să realizeze o gamă mult mai variată de activități orientate spre atingerea **ODM 2**. Formarea continuă a cadrelor didactice și a celor manageriale, elaborarea de materiale didactice, susținerea copiilor aflați în situații dificile sunt domeniile în care organizațiile societății civile sunt mult mai efective și mai eficiente decât instituțiile tradiționale.
 8. Se cere o susținere mai pronunțată din parte autorităților publice centrale și cele locale a emisiunilor și materialelor tipărite cu caracter social, în special a celor destinate copiilor și părinților. Complementar la mijloacele bazate pe oportunitățile oferite de mass media, în cadrul campaniilor de sensibilizare și de informare, orientate spre combaterea fenomenelor de neșcolarizare și absenteism școlar, organizațiile societății civile ar trebui să extindă activitățile de nivel comunitar, bazate pe interacțiuni de tipul față-în-față.
 9. În scopul diseminării cât mai largi a modelelor și a exemplelor de bune practici, se recomandă creșterea vizibilității activităților desfășurate de organizațiile neguvernamentale afirmate deja în domeniile relevante pentru **ODM 2**. Această vizibilitate trebuie asigurată atât în mass -media, cât și în Internet și nu doar pe paginile WEB ale organizațiilor neguvernamentale propriu-zise, dar și pe paginile oficiale Web ale autorităților publice centrale și locale.
 10. Autoritățile publice de toate nivelurile ar trebui să transpună în viață, în volum deplin, cadrul normativ-juridic referitor la transparența procesului decizional, să inițieze și să promoveze practicile de externalizare a serviciilor relevante pentru **ODM 2**, să modernizeze mai energic managementul educa-

țional, în special în aspectele ce țin de extinderea participării comunităților și a sectorului asociativ în luarea deciziilor.

11. Pornind de la faptul că companiile private cunosc documentele cu privire la prioritățile de dezvoltare și a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului într-o măsură cu mult mai mică decât organizațiile societății civile, se cere promovarea lor cât mai intensă atât de către autoritățile de profil, cât și de către asociațiile patronale. Fiind în prezent cunoscute în cadrul companiilor mari, în principal, a celor cu participare străină, aceste documente trebuie să devină cunoscute și în cadrul companiilor mici și mijlocii, ponderea cărora în Republica Moldova este dominantă.
12. Extinderea abordărilor și modelelor de bună practică de combatere a muncii copilului în toate sectoarele economiei naționale. Promovarea acestor practici, în special, în rândul fermierilor și întreprinzătorilor mici din localitățile rurale.
13. Desfășurarea unor campanii de informare și de sensibilizare a patronilor și a liderilor companiilor mici și mijlocii în domeniile ce țin de contribuția sectorului privat la dezvoltarea comunitară. Complementarea acțiunilor de filantropie și de sponsorizare a acestor campanii cu activități bazate pe participarea nemijlocită în elaborarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea de strategii, programe și planuri de dezvoltare comunitară, axate pe ameliorarea situației instituțiilor educaționale din localitățile respective.
14. Actualizarea cadrului normativ-juridic ce reglementează activitățile de business prin includerea unor stipulări explicite referitoare la responsabilitatea socială. Încurajarea companiilor mici și a celor mijlocii să-și sistematizeze practicile de responsabilitate socială, orientându-le către domeniile relevante pentru **ODM 2**.
15. Parteneriatele dintre companiile private, organizațiile societății civile și autorități ar trebui să se bazeze pe o agendă comună de acțiuni, care ar oferi tuturor actorilor posibilități maxime de a-și valorifica capacitățile inerente: entuziasm, flexibilitate și potențial uman în cazul organizațiilor societății civile; compasiune, resurse umane și materiale în cazul companiilor private; împuternicirile de a reglementa, organiza și asigura funcționarea sistemului de învățământ în cazul autorităților și instituțiilor de stat.

ANEXE

Anexa 1. Lista organizațiilor societății civile incluse în studiu

Interviuri în baza chestionarelor:

1. Lumos Foundation Moldova
2. Programul Educațional „Pas cu Pas”
3. Centrul CONTACT
4. Amici dei Bambini Moldova
5. Alianța ONG-urilor active în domeniul Protecției Sociale a Copilului și Familiei
6. Keystone Human Services International Moldova Association / „Comunitate Incluzivă – Moldova”
7. Every Child
8. La Strada Moldova
9. La VIA Moldova
10. Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului din Moldova
11. Centrul de Zi “Speranța”
12. “Copil, Comunitate, Familie” Moldova
13. Consiliul Național al Tineretului din Moldova
14. Fundația “Familia Sturza”
15. Centrul Național al Romilor

Studii de caz:

1. Institutul de Politici Publice
2. Centrul Educațional Pro Didactica
3. Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului din Moldova
4. Lumos Foundation Moldova
5. Programul Educațional „Pas cu Pas”
6. Uniunea Tinerilor Romi din Moldova “Tarna Rom”

Anexa 2. Lista companiilor private incluse în studiu

Interviuri în baza chestionarelor:

1. I.M. „Vinamex” S.R.L.
2. Arhiconi Grup SRL
3. Bucuria S.A.
4. Acorex Wine Holding S.A.
5. Zorile S.A.
6. Clinica de Medicină Estetică „Sancos” S.R.L.
7. I.C.S. „Bemol Retail” S.R.L.
8. I.M. „Efes Vitanta Moldova Brewery” S.A.
9. Combinatul de panificație din Chișinău „Franzeluța” S.A.
10. Moldconstruct Market S.R.L.
11. Orhei-Vit S.A.
12. Supraten S.A.
13. I.M. „Farmacia Familiei” S.R.L.
14. Vestimentație S.R.L.
15. I.M. „Orange” S.A.
16. StarNet S.R.L.
17. Victoriabank S.A.

Studii de caz:

1. Federația Națională a Patronatului din Agricultură și Industria Alimentară din Moldova
2. Victoriabank S.A.
3. StarNet S.R.L.
4. I.M. „Orange” S.A.